

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ПРАВА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Міжнародні конфлікти: причини виникнення та шляхи подолання

Рівень вищої освіти: _____ **перший (бакалаврський)** _____

Галузь знань: _____ **05 Соціальні та поведінкові науки** _____

Спеціальність: _____ **052 Політологія** _____

Спеціалізація: _____

Освітня програма: _____ **ОПП Політологія** _____

Шифр роботи: _____

Виконала студент **4** курсу, група **ПОЛ-20-1** _____ **Я.А. Сологуб**

Підпис

Ініціали, прізвище

Керівник: _____ **к. педагог. н., старший викладач.** _____ **С.М.**

Козаченко

Науковий ступінь, звання

Підпис

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер: _____

Підпис

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри міжнародної

комунікації та політології _____ **О.О. Заславська**

Підпис

Ініціали,

прізвище

дата

Хмельницький 2024

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної

комунікації та політології

О.О. Заславська

«__» червня 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Сологуб Ярослав Андрійович

1. Тема кваліфікаційної роботи: “міжнародні конфлікти: причини виникнення та шляхи подолання”

Керівник кваліфікаційної роботи: Козаченко Світлана Миколаївна, кандидат політичних наук, доцент

Затверджено наказом ректора університету від _____ 2024 р. № _____

2. Робота була подана студентом на кафедру 27 червня 2024 р.

3 Вихідні дані до роботи: _____

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Ініціали, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата
1	С.М.Козаченко, к. педагог. н., старший викладач.	

2	С.М.Козаченко, к. педагог. н., старший викладач.	
3	С.М.Козаченко, к. педагог. н., старший викладач.	
4	С.М.Козаченко, к. педагог. н., старший викладач.	
5	С.М.Козаченко, к. педагог. н., старший викладач.	

6. Дата видачі завдання _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ.....	7
1.1 Теоретико-методологічні особливості міжнародного конфлікту.....	7
1.2 Види міжнародних конфліктів.....	12
1.3 Функції міжнародного конфлікту та його стадії.....	14
1.4 Права щодо регулювання збройних конфліктів.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ.....	24
2.1 Міжцивілізаційний конфлікт: суть і особливості.....	24
2.2 Протистояння світової демократії та антидемократичних режимів.....	28
2.3 Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на ведення дипломатичних переговорів в міжнародному конфлікті.....	34
2.4 Дослідження засобів та методів ведення збройних конфліктів.....	39

Висновки	до	розділу
2.....		42

**РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО
КОНФЛІКТУ НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ
ВІЙНИ.....44**

3.1 Причини та етапи розвитку російсько-українського міжнародного конфлікту.....	44
--	----

3.2 Роль Франції та ФРН у підписанні Мінських угод і розвитку мінського процесу (2014-2021 рр.).....	49
--	----

3.3 Створення міжнародної антипутінської коаліції та сценарії припинення російсько-української війни.....	53
---	----

Висновки	до	розділу
3.....		55

ВИСНОВКИ.....	58
----------------------	-----------

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
--	-----------

ДОДАТКИ.....	67
---------------------	-----------

ВСТУП

Актуальність теми. В контексті сучасного світу необхідно розглядати міжнародний конфлікт через призму постійної динаміки та еволюції міжнародних відносин. Зростання глобалізації, розвиток інформаційних технологій, конкуренція за ресурси, амбіції політичних та економічних акторів - усі ці фактори сприяють зростанню різноманітних форм міжнародних конфліктів.

Наприклад, останні роки свідчать про зростання числа гібридних загроз, які комбінують військові, політичні, економічні та інформаційні засоби впливу. Такі конфлікти можуть мати глибокий вплив на стабільність регіонів та суспільно-політичну ситуацію в країнах. Крім того, територіальні суперечки, питання енергетичної безпеки, економічні дисбаланси та ідеологічні протиріччя продовжують бути потенційними джерелами конфліктів між країнами.

Стратегічною метою України і всього світу є захист свого народу і державних кордонів. За останні десятиліття збройні конфлікти забрали життя мільйонів цивільних осіб. Міжнародні угоди, які забезпечують міжнародну безпеку, наразі не стали гарантією мирної взаємодії між державами.

Якщо подивитися на історію воїн, які були більше двохсот років тому, то можна побачити, що на війні брали участь, як правило, тільки військовослужбовці. Через багато років, особливо після Другої світової війни, жертви серед цивільного населення стали в рази перевищувати втрати серед військових. Відсоток загиблих на війні по відношенню до населення Землі зріс у рази. Якщо у XVII столітті у війнах загинуло 3,3 млн. людей, з 1801 по 1913 рр. - 5,6 млн. У Першій світовій війні жертви склали 10 млн., тоді як у другій близько 55 млн. людей. Поява ядерної зброї змусило змінити погляди світової спільноти на найважливішу проблему сучасності – проблему війни та миру. Головна проблема сучасних міжнародних відносин є проблема мирного вирішення міжнародних конфліктів, а також стабільності взаємовідносин між державами. Робота над світопорядком, за якого відсутні будь-які зовнішні

загрози, а посягання на законні права та життєво важливі інтереси держави, засуджуються та караються, це і є найважливішим завданням кожної держави. Серйозні порушення міжнародного гуманітарного права стали поширеною практикою у багатьох збройних конфліктах. У певних умовах деякі з цих порушень можна навіть кваліфікувати як акти геноциду, військові злочини чи злочини проти людяності.

Розуміння сутності та різновидів міжнародних конфліктів стає ключовим для аналізу та прогнозування подій на міжнародній арені, а також для розробки стратегій запобігання та врегулювання таких конфліктів. Такий аналіз може бути корисним для науковців та громадськості для ефективного управління міжнародними відносинами та забезпечення миру та стабільності на світовій арені. Дипломатичні переговори постають як ключовий механізм, який використовується для вирішення цих міжнародних конфліктів.

Ескалація впливу Інтернету на глобальну соціальну та політичну сфери призвела до інтеграції війни в онлайн-сферу. Російсько-українська війна знаменує собою початок масштабного кіберконфлікту, оскільки обидві сторони беруть участь не лише у традиційних військових операціях, а й розгортають різні хакерські атаки та використовують інформаційний простір для здійснення тиску під час переговорного процесу. Ця особливість підкреслює еволюцію міжнародних конфліктів у епоху цифрових технологій.

До тонкощів міжнародних конфліктів заглиблювалися у своїх наукових працях такі видатні зарубіжні та вітчизняні вчені, як Е. Ньюмен, А. Рапопорт, Т. Сендлер, С. Бескоровайний, І. Єремєєва, Л. Стрельцов та інші [21].

Об'єктом роботи є міжнародний конфлікт і способи його врегулювання.

Предметом роботи є роль та місце дипломатичних переговорів у вирішенні міжнародних конфліктів.

Метою роботи є визначення особливостей та різновидів міжнародного конфлікту та способів мирного вирішення його через дипломатичний переговорний процес.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) простежити теоретико-методологічні особливості міжнародного конфлікту
- 2) виділити види міжнародних конфліктів;
- 3) розглянути особливості міжнародного конфлікту в сучасному світі;
- 4) дослідити особливості та специфіку російсько-українського міжнародного конфлікту;
- 5) визначити вплив інформаційно-комунікаційних технологій на ведення дипломатичних переговорів в міжнародному конфлікті.

Методи дослідження. У роботі було використано загальнонаукові методи, зокрема порівняльний аналіз при опрацюванні теоретичної частини роботи, медіамоніторинг і Event-аналіз при дослідженні особливостей російсько- українського міжнародного конфлікту і окреслення його перспектив.

У ході роботи було проаналізовано такі джерела, як наукові роботи у галузі міжнародного гуманітарного права, статті з наукових журналів, міжнародні договори та звичаї.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ

1.1 Теоретико-методологічні особливості міжнародного конфлікту

Для ефективного функціонування сучасної світової спільноти необхідні розбіжності в позиціях і перспективах окремих держав. Реалізація цілей зовнішньої політики передбачає залучення до різних форм і типів міждержавної взаємодії, що охоплює співпрацю, приєднання до певних союзів чи альянсів, а також залучення до конфліктних сценаріїв чи війни. Інтенсивність і широта потенційних конфліктів безпосередньо залежать від рівня «конфронтаційних» інтересів окремих держав. Міжнародні суперечки та конфлікти логічно призводять до міжнародних криз і збройних чвар.

Завершення 20-го і початок 21-го сторіччя стали свідками численних серйозних міжнародних криз, які разом посилили напруженість у світовому середовищі (наприклад, Косово, Чечня, Афганістан, Ірак тощо). Конфліктні ситуації стали звичною гранню сучасного суспільного буття.

Феномен конфлікту в сучасних міждержавних відносинах спонукає до дослідження окреслення особливостей міжнародних конфліктів. Термін «конфлікт» широко поширений як у науковому дискурсі, так і в повсякденній мові. По суті, конфлікт означає ситуацію, коли учасники визнають несумісність своїх інтересів, передусім зіткнення протилежних інтересів і поглядів.

Психологічно конфлікт розглядається як відсутність згоди між двома або більше сторонами, крайній випадок загострення суперечності; соціологічно він втілює крайній прояв соціального протистояння, що виявляється в зіткненні інтересів, цілей і тенденцій розвитку різних соціальних груп [11].

Американський дослідник А. Рапопорт висловив скептицизм щодо формулювання комплексної теорії конфлікту через різноманітність характеристик, охоплених цим поняттям. Деякі політологи, наприклад К.

Боулдінг і Р. Слайдер, уникають чіткого визначення міжнародних конфліктів, вважаючи їх специфічним проявом загальнодержавних взаємодій. Подібним чином оцінюються надзвичайні події всередині держав, такі як громадянські заворушення, війни, державні перевороти, військові повстання, повстання, партизанські дії, з точки зору їх потенційного впливу на зовнішні ситуації [36, с. 229].

Отже, конфлікт проявляється як активна конфронтаційна поведінка залучених сторін. Важливо зазначити, що конфліктна ситуація виходить за рамки відкритого протистояння, містить суттєвий компонент, пов'язаний із визнанням несумісних інтересів та їх формуванням.

Термін «міжнародний конфлікт» охоплює різноманітні значення, включаючи міжнародний спір, ситуацію, що сприяє ескалації таких суперечок, міжнародний збройний конфлікт або позначення ситуацій, що виникають внаслідок протиріч між міжнародними акторами.

Вивчаючи природу конфлікту, необхідно звернути увагу на його першопричини. Вчені виділяють кілька основних причин міжнародних конфліктів:

- Недосконалість людської природи.
- Бідність і нерівність у добробуті людей у різних країнах.
- Соціально-економічні та політичні системи держав разом з їх культурно-цивілізаційним рівнями.
- Порушення в міжнародних відносинах.

Практика міжнародних відносин показує, що інколи в основі суперечності лежить окремий фактор. Витоки протиріч часто пов'язані з інтересами конкретних держав, економічних союзів і військово-політичних блоків, а предметами суперечок є території, кордони, прагнення до регіонального домінування та конфлікт економічних і політичних інтересів країн, що розвиваються, а також негативні етнічні стереотипи та релігійні протиріччя.

Дослідник С. Хантінгтон стверджує, що основні конфлікти в сучасному суспільстві виникають між націями різного культурного та цивілізаційного походження. Як ілюстрацію такого розбрату С. Хантінгтон посилається на Балкани, де в постійній боротьбі беруть участь західна (словенці, хорвати), слов'яно-православна (серби, чорногорці) і мусульманська (боснійські мусульмани) цивілізації [1].

Міжнародні конфлікти, будучи складним і багатограним явищем, вимагають розгляду різних ключових аспектів. До них належать просторові елементи, що охоплюють географічний контекст і масштаби конфлікту; часові аспекти, що включають тривалість і фази; коливання інтенсивності в часі; структура конфлікту, що позначає кількість і якісні характеристики залучених суб'єктів; мотивація та цілі учасників, що містять ідеологічні пояснення [1].

Крім того, аналіз поширюється на тип, характер і кількість «конфліктних об'єктів» (суперечливих питань, що обумовлюють поведінку учасників), ситуації (внутрішній стан і загальне середовище міжнародних відносин), сприйняття учасників один одного, типи поведінки (стратегічні та тактичний), а також вплив на акторів і ширшу систему міжнародних відносин [10].

Просторові виміри конфлікту передбачають значну роль географічних і топографічних характеристик, що впливають на територіальний статус держав і сприяють аналізу мотивації та військово-політичних союзів. Просторовий вимір також передбачає поняття «просторової залежності» між державами та масштаб конфлікту, особливо у випадку війни [15].

Часовий вимір визначається періодом, що визначає початок і завершення конфлікту. Цей інтервал поділяється на фази залежно від розвитку конфлікту, з етапами, класифікованими за часом та інтенсивністю [12].

Дослідження учасників на основі інтенсивності розкриває війну як вищу форму, що включає організоване та масове збройне насильство. Однак перехід від кризи до військових дій не є обов'язковим і історичні приклади ілюструють нелінійний характер конфліктів, допускаючи регресію від вищих до нижчих стадій.

Розуміння сутності конфлікту вимагає розгляду його структури, що охоплює кількість учасників та їх основні характеристики. До якісних характеристик учасника відносяться рівень влади, економічний, політичний і соціокультурний розвиток, історичний досвід і традиції участі в міжнародно-політичних взаємодіях.

Різниця в якості учасників безпосередньо впливає на динаміку конфлікту. Конфлікти між великими державами, що характеризуються тривалими історичними періодами, можуть призводити до серйозних криз або воєн, відображаючи використання різноманітних методів. Навпаки, конфлікти за участю менших країн часто тимчасові, а результати більш передбачувані. Прикладом може служити конфлікт 1982 року між Великою Британією та Аргентиною за Фолклендські острови, кульмінацією якого стала поразка Аргентини [3].

Якщо виходити з того, що конфлікт виникає через протиріччя або явну несумісність цілей та інтересів сторін, то найбільш часто артикульовані позиції можна назвати «джерелом конкретного конфлікту».

Суттєвим чинником є контраст у системі цінностей учасників. Необхідне важливе застереження щодо зіткнення «систем цінностей» учасників конфлікту, де «цінності» мають охоплювати все те, що індивід (суспільство, держава) здатний захистити в конфлікті, навіть вдаючись до насильства. Це може включати прагнення суверенної держави зберегти територіальну цілісність, соціально-економічну інфраструктуру та політичні інституційні основи або прийняти релігійні, ідеологічні, культурні, етнічні та мовні соціально єдині цінності. Іноді суспільні та національні цінності можуть включати такі поняття, як престиж і ступінь впливу на глобальні політичні процеси.

Держави прагнуть створити «бажане майбутнє» або уникнути «небажаного майбутнього» на глобальній арені, особливо у відносинах із прямими супротивниками. Цей момент слід підкреслити, розглядаючи функції та ролі держави. Внутрішнє бажання країни забезпечити сприятливе зовнішнє

середовище спонукає до конкретних дій на міжнародній арені. Це може включати спроби встановити військово-політичні союзи з сусідніми державами чи стратегічно важливими регіонами. І навпаки, зворотний бік передбачає уникнення «небажаного майбутнього», що спонукає держави вживати заходів, спрямованих на запобігання загрозам їхнім інтересам.

Іноді ця мотивація призводить до превентивного конфлікту, головною метою якого є нейтралізація безпосередньої загрози з боку однієї зі сторін. Держави, як невід’ємні гравці міжнародних відносин, можуть виявитися змушеними вступати в конфлікт, коли компроміс здається неловимим, запобігаючи ескалації ситуації до суперечливої стадії. Причини цього можуть бути різними: від небажання другого актора шукати компроміс у дипломатичних процесах до оголошення війни чи нападів на національну територію. У таких випадках важливо розрізняти ініціатора конфлікту та іншу сторону, яка стає об’єктом конфліктної поведінки.

Грає роль мотивація безпосереднього отримання вигоди з конфлікту (шляхом збільшення власної матеріальної чи іншої влади і, відповідно, послаблення опонента) або визнання недоліків однієї зі сторін і бажання ці недоліки виправити. На думку деяких вчених, учасники конфлікту можуть зробити свідомий раціональний вибір, віддавши перевагу насильству для початку конфлікту (тобто війни). Збільшення переваг влади може проявлятися не лише в матеріальних формах, але й у довгострокових концепціях статусу, де «друзі» та «вороги» визнаються у глобальній політиці.

Спроба вирішити внутрішні проблеми країни та суспільства шляхом провокування міжнародних конфліктів, відома як «екстерналізація конфліктів», передбачає перенесення розбрату та напруги із суспільства у зовнішнє середовище. Як правило, політична сила чи режим, що є при владі, має на меті зміцнити свої позиції шляхом досягнення зовнішньополітичних успіхів або придушення невігідних владі внутрішньополітичних тенденцій.

Отже, сучасні міжнародні відносини зберігаються як сфера конфлікту інтересів, суперництва, непередбачуваності, конфліктів і насильства. Можна

стверджувати, що міжнародний конфлікт — це зіткнення двох або більше різноспрямованих сил з метою реалізації цілей та інтересів у протилежних умовах.

1.2 Види міжнародних конфліктів

Глобальні конфлікти є невід’ємним аспектом глобальної політики, що виникає внаслідок різноманітних факторів, таких як територіальні суперечки, економічні протиріччя, ідеологічні відмінності та міжетнічна напруженість. Їхні наслідки виходять за межі окремих націй, суттєво впливаючи на міжнародні відносини.

Розуміння типології міжнародних конфліктів має вирішальне значення для всебічного розуміння. Вчені поділяють їх на кілька типів:

- Міждержавні конфлікти охоплюють суперечки між суверенними державами, включаючи військові зіткнення, економічні чвари, торговельні війни та політичні розбрати. Територіальні суперечки, регіональні інтереси та конкуренція за ресурси є звичайними тригерами.

- Міждержавні конфлікти зі схильністю до інтеграції виникають між державами, які прагнуть до політичного, економічного чи військового об’єднання. Приклади включають конфлікти, пов’язані з утворенням Європейського Союзу чи іншими регіональними інтеграційними зусиллями [21].

- Національно-визвольні війни виникають, коли етнічна група прагне автономії, керуючись історичними, культурними чи релігійними відмінностями від існуючої держави.

- Регіональні конфлікти обмежуються певними географічними районами, виникають через напруженість у сусідстві, конкуренцію за ресурси, історичні образи чи ідеологічні протиріччя. Приклади включають конфлікти на Близькому Сході, у Південній Азії чи Африці.

- Глобальні конфлікти всесвітнього масштабу впливають на багато країн одночасно, наприклад, світові війни, геополітичні протистояння чи глобальні терористичні загрози [23].

- Міжнародні конфлікти піддаються класифікації на основі різноманітних критеріїв, що покращує розуміння:

За учасниками:

- У міждержавних конфліктах беруть участь суверенні держави.
- Громадянські конфлікти відбуваються всередині нації, як правило, між різними суспільними фракціями.

За характером:

- Військові конфлікти передбачають збройні сутички та застосування сили.
- Невійськові конфлікти охоплюють економічні, політичні, торговельні, інформаційні чи культурні суперечки.

За масштабом: Регіональні конфлікти виникають у межах конкретного географічного регіону. Глобальні конфлікти мають глобальний вплив, впливаючи на численні країни та регіони.

З причини: Територіальні конфлікти є результатом суперечок щодо кордонів, суверенітету та контролю над ресурсами. Етнічні та релігійні конфлікти передбачають зіткнення між різними етнічними чи релігійними групами. Ідеологічні конфлікти виникають між різними ідеологіями, політичними системами чи світоглядами.

За тривалістю міжнародні конфлікти поділяються на короткострокові, середньострокові та довгострокові:

Короткочасні конфлікти локалізовані, залучають мінімальні ресурси, тривають від днів до місяців [25]. Прикладом може бути Суецька криза за участю Великобританії, Франції, Ізраїлю та Єгипту.

Середньострокові конфлікти охоплюють приблизно 4-6 років, відбуваються в регіональному та глобальному масштабах. Примітними

прикладом є дві світові війни, які відіграли ключову роль у зміні міжнародних відносин.

Довготривалі конфлікти тривають від 6-7 років до десяти років і більше, часто з регіональними кордонами. Приклади включають ірано-іракський конфлікт і трансрегіональну японсько-американську торговельну війну, яка тривала майже 20 років.

Необхідно визнати, що конфлікти можуть проявляти складні характеристики та можуть включати різні елементи. Крім того, існують різноманітні підходи до врегулювання, включаючи дипломатію, переговори, миротворчі операції та міжнародні договори.

1.3 Функції міжнародного конфлікту та його стадії

Ефективне функціонування сучасного глобального суспільства залежить від неминучого зіткнення позицій і перспектив між різними суб'єктами. Оцінки тих чи інших питань у сфері міжнародних відносин викликають схвальні відгуки учасників процесу, що призводить до суперечностей і конфліктів як логічний наслідок. Ці конфлікти іноді спричиняли небезпечні міжнародні кризи та збройні протистояння, що призводило до серйозних і небезпечних наслідків. Деякі з цих конфліктів тривали роками, тоді як інші пережили тимчасовий затишок, щоб знову виникнути з новою інтенсивністю за певних умов.

За оцінками вчених, за останні 5,5 тисячоліть людство пережило лише 300 років миру. Протягом цього тривалого періоду планета стала свідком 14 500 війн, у тому числі двох світових, у результаті яких загинуло 3,6 мільярда людей. Після закінчення Другої світової війни розгорнулося понад 250 воєн за участю понад 90 держав, людські жертви яких перевищили 35 мільярдів людей.

Незважаючи на тенденцію середини 20-го століття до зменшення загальної кількості конфліктів на планеті, прикладом якої є зменшення з 36 великих збройних конфліктів у 32 регіонах у 1989 році до 20 у 25 регіонах у

1995 році, проблема досягнення мирного вирішення залишається. Крім того, наприкінці 20-го та на початку 21-го століть ми стали свідками кількох серйозних міжнародних криз, таких як Косово, Чечня, Афганістан, Ірак, які разом посилюють глобальну напругу [11]. Незалежно від того, чи вітаються вони чи ні, виклики в розвитку світової спільноти виникали і будуть виникати, що підкреслює важливість того, як їх вирішувати — чи то за допомогою насильства, збройних конфліктів чи дипломатичних засобів.

Виділяють кілька основних факторів, що сприяють міжнародним конфліктам: недосконалість людської природи, нерівність у добробуті різних груп населення, соціально-економічний і політичний устрій держави, її культурно-цивілізаційний рівень, нерегулярність міжнародних відносин. Практика міжнародних відносин показує, що часто в основі протиріччя лежить один фактор, в основі якого часто лежать територіальні суперечки, економічні та політичні інтереси, негативні етнічні та релігійні стереотипи [9]. Примітно, що потенційними джерелами майбутніх конфліктів С. Хантінгтон визначає західну, японську, ісламську, слов'яно-православну та африканську цивілізації, наголошуючи на культурно-цивілізаційних відмінностях. Як показовий приклад він наводить боротьбу, що триває на Балканах між західною, слов'яно-православною та мусульманською цивілізаціями [16].

Як наслідок, сучасні міжнародні відносини зберігаються як сфера, позначена суперечливими інтересами, конкуренцією, непередбачуваністю та потенціалом конфліктів і насильства. Міжнародний конфлікт можна визначити як зіткнення різноспрямованих сил з метою реалізації цілей та інтересів у протилежних умовах.

Суб'єктами міжнародного конфлікту можуть бути держави, міждержавні об'єднання, міжнародні організації або організовані суспільно-політичні сили всередині держави або на міжнародній арені. Розуміння природи міжнародних конфліктів і розробка стратегій розв'язання вимагає не лише з'ясування їх причин, а й заглиблення в глибину та характер самих конфліктів. Таке розуміння часто досягається за допомогою класифікації з традиційною

західною типологією, яка розрізняє міжнародні кризи, конфлікти низької інтенсивності, тероризм, громадянські війни, революції з міжнародним виміром, війни та світові війни [15].

Міжнародні конфлікти є невід'ємною частиною історії людства і мають суттєвий вплив на розвиток міжнародних відносин. Конфлікти між державами, народами та міжнародними організаціями можуть мати як деструктивний, так і конструктивний вплив. Для глибшого розуміння природи міжнародних конфліктів важливо розглянути їх функції та стадії розвитку.

Функції міжнародного конфлікту:

1. Деструктивні функції:

а) Порушення міжнародної безпеки. Міжнародні конфлікти можуть значно порушувати стабільність та безпеку на глобальному рівні. Військові дії, економічні санкції та інші форми агресії можуть призвести до масштабних руйнувань, людських втрат та економічних збитків.

б) Економічні втрати. Конфлікти призводять до значних економічних втрат як для безпосередніх учасників, так і для міжнародної спільноти в цілому. Витрати на військові дії, втрати у виробництві, руйнування інфраструктури та скорочення торгівлі є основними економічними наслідками конфліктів.

в) Гуманітарні кризи. Міжнародні конфлікти часто супроводжуються гуманітарними кризами, такими як масові переміщення населення, голод, хвороби та порушення прав людини. Це створює значні виклики для міжнародних організацій, які намагаються надати допомогу постраждалим.

2. Конструктивні функції:

а) Стимулювання змін. Міжнародні конфлікти можуть стати каталізаторами для суттєвих змін у міжнародних відносинах. Наприклад, вони можуть стимулювати реформування міжнародних організацій, оновлення договорів або перегляд політичних стратегій держав.

б) Зміцнення міжнародних інститутів. Конфлікти можуть сприяти зміцненню міжнародних інститутів, таких як ООН, НАТО, ЄС та інші, які вживають заходи для підтримки миру та безпеки. Ці організації можуть

отримати додаткові ресурси та повноваження для ефективнішого реагування на кризи.

в) Вдосконалення міжнародного права. Міжнародні конфлікти часто призводять до вдосконалення міжнародного права та розробки нових правових норм, спрямованих на попередження конфліктів та захист прав людини. Це включає укладання нових договорів та конвенцій, а також створення нових механізмів для врегулювання спорів.

Стадії міжнародного конфлікту:

1. Латентна стадія. На цій стадії конфлікт ще не проявляється відкрито, але вже існують передумови для його виникнення. Причини конфлікту можуть бути прихованими та не усвідомлюваними всіма сторонами. Важливою особливістю цієї стадії є накопичення напруженості та розбіжностей.

2. Стадія ескалації. Ця стадія характеризується відкритим виявом конфлікту та зростанням напруженості між сторонами. Ескалація може проявлятися через дипломатичні загострення, економічні санкції, інформаційну війну або початок військових дій. Сторони конфлікту активно мобілізують ресурси та підтримують свої позиції.

3. Стадія піку. На стадії піку конфлікт досягає свого найвищого рівня напруженості та насильства. Військові дії, масштабні руйнування та великі людські втрати є характерними для цієї стадії. Міжнародне співтовариство часто вдається до активних заходів для припинення конфлікту, включаючи миротворчі місії та дипломатичне втручання.

4. Стадія деескалації. Після досягнення піку конфлікт поступово переходить у стадію деескалації, коли напруженість починає знижуватися. Це може бути результатом виснаження ресурсів, втручання міжнародних організацій або досягнення угод між сторонами. На цій стадії важливо забезпечити контроль за дотриманням умов перемир'я та запобігти повторній ескалації.

5. Стадія врегулювання. На стадії врегулювання сторони конфлікту досягають домовленостей, які дозволяють припинити активні дії та перейти до

мирного співіснування. Важливим аспектом цієї стадії є розробка механізмів для вирішення основних причин конфлікту та запобігання його повторенню. Це може включати політичні реформи, економічну допомогу, реінтеграцію постраждалих територій та встановлення нових міжнародних договорів.

6. Стадія постконфліктної стабілізації. Ця стадія включає заходи з відновлення постраждалих територій та громад, зміцнення миру та запобігання новим конфліктам. Важливу роль на цій стадії відіграють міжнародні організації та держави, які надають допомогу у відновленні інфраструктури, економіки та соціальної сфери. Реінтеграція біженців, відновлення правопорядку та розбудова довіри між колишніми противниками є ключовими завданнями постконфліктної стабілізації.

Отже, міжнародні конфлікти є складними та багатограними явищами, які мають як деструктивні, так і конструктивні функції. Їх розвиток проходить через кілька стадій, кожна з яких має свої особливості та виклики. Розуміння функцій та стадій міжнародних конфліктів є важливим для ефективного управління ними та запобігання негативним наслідкам для міжнародної спільноти. Міжнародні організації, держави та громадянське суспільство повинні активно співпрацювати для вирішення конфліктів та зміцнення глобальної безпеки та стабільності.

1.4 Права щодо регулювання збройних конфліктів

Регулювання збройних конфліктів має вирішальне значення для пом'якшення руйнівного впливу війни на окремих людей і громади. У цій науковій роботі розглядаються права, які лежать в основі правової бази регулювання збройних конфліктів.

Збройні конфлікти становлять серйозну загрозу правам і добробуту учасників. Міжнародне гуманітарне право (МГП) і право людини:

Огляд міжнародного гуманітарного права. Міжнародне гуманітарне право встановлює правові рамки регулювання збройних конфліктів, спрямовані на захист осіб, які не беруть або більше не беруть участі у військових діях. Воно охоплює, серед іншого, принципи розрізнення, пропорційності та військової необхідності [18].

Взаємодія між МГП і правом прав людини. Право людини доповнює МГП, надаючи додатковий захист під час збройних конфліктів. Обидві норми права поділяють спільну мету збереження людської гідності та забезпечення прав і свобод людини.

Права щодо регулювання збройних конфліктів:

Право на життя. Право на життя є фундаментальним і діє за будь-яких обставин, включаючи збройні конфлікти. Сторони, які беруть участь у конфлікті, повинні вживати всіх можливих запобіжних заходів, щоб звести до мінімуму шкоду для цивільного населення.

Право на свободу та особисту недоторканність. Особи повинні бути захищені від свавільного затримання, насильницького зникнення та інших порушень їхньої свободи та безпеки під час збройних конфліктів.

Заборона катувань і жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Міжнародне право суворо забороняє катування та жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання. Усі особи, включаючи затриманих і військовополонених, мають право на поводження з гідністю та повагою [5].

Захист цивільних осіб. Цивільні особи мають право на особливий захист під час збройних конфліктів. Їх необхідно позбавити від прямих нападів, невибіркового насильства та актів сексуального та гендерного насильства.

Приклади порушень прав та їх наслідки:

Охорона культурних цінностей. Знищення та розграбування культурних цінностей під час збройних конфліктів, наприклад, знищення історичних місць у Сирії та Іраку, є серйозними порушеннями прав і сприяють втраті культурної спадщини.

Діти-солдати. Вербування та використання дітей-солдат у збройних конфліктах порушує їхні права на освіту, захист і безпечне дитинство. Необхідно докласти зусиль, щоб запобігти їхньому вербуванню, реабілітувати та реінтегрувати в суспільство.

Міжнародні механізми та підзвітність. Міжнародні механізми, такі як міжнародні суди та трибунали, відіграють важливу роль у забезпеченні відповідальності за порушення прав, скоєні під час збройних конфліктів. Міжнародний кримінальний суд (МКС) і спеціальні трибунали переслідували осіб, відповідальних за військові злочини та злочини проти людяності [12].

Права щодо врегулювання збройних конфліктів мають важливе значення для захисту життя, гідності та добробуту осіб, які постраждали від війни. Міжнародне гуманітарне право та право людини забезпечують комплексну основу, яка окреслює права та обов'язки сторін, залучених у збройні конфлікти. Дотримання цих прав має вирішальне значення для забезпечення гуманного ставлення до людей, сприяння підзвітності та збереження людської гідності під час війни. Необхідно докладати зусиль для підвищення обізнаності, зміцнення правової бази та сприяння дотриманню цих прав, щоб мінімізувати руйнівний вплив збройних конфліктів на окремих людей і громади.

Захист прав щодо регулювання збройних конфліктів має надзвичайно важливе значення для пом'якшення руйнівного впливу війни на окремих людей і громади. Правова база, встановлена міжнародним гуманітарним правом (МГП) і правом людини, містить комплексний набір принципів і положень, спрямованих на захист прав і гідності осіб, постраждалих від збройних конфліктів [7].

У цій роботі розглянули різні права, які є важливими для регулювання збройних конфліктів. Право на життя є основою, яка вимагає від сторін мінімізації шкоди цивільним особам і учасникам бойових дій. Право на свободу та особисту недоторканність забезпечує захист осіб від свавільного затримання та насильницького зникнення. Заборона тортур і жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання наголошує на

необхідності гуманного ставлення до людей навіть під час конфлікту. Захист цивільних осіб, включаючи запобігання прямим нападам і сексуальному насильству, має вирішальне значення для мінімізації жертв серед цивільного населення та збереження їх безпеки.

Приклади порушень прав, такі як знищення культурних цінностей і вербування дітей-солдат, додатково ілюструють потребу в надійних механізмах для підтримки та забезпечення дотримання цих прав. Міжнародні суди та трибунали відіграють важливу роль у притягненні винних до відповідальності за їхні дії та пошуку справедливості для жертв. Міжнародний кримінальний суд (МКС) і спеціальні трибунали зробили значний внесок у судове переслідування осіб, відповідальних за військові злочини та злочини проти людяності, тим самим посилюючи важливість відповідальності та стримування [17].

Незважаючи на значний прогрес у сфері регулювання збройних конфліктів, проблеми залишаються. Дотримання норм міжнародного права всіма сторонами, залученими у збройні конфлікти, не завжди забезпечується, і дотримання прав може бути обмежено в певних контекстах. Захист прав вимагає постійних зусиль для підвищення обізнаності, зміцнення правової бази та сприяння дотриманню.

Державам, збройним групам і міжнародним організаціям вкрай важливо віддавати пріоритет захисту прав під час збройних конфліктів. Покращена підготовка та освіта з МГП і прав людини для військовослужбовців і політиків може допомогти звести до мінімуму порушення прав. Крім того, для забезпечення ефективної імплементації та дотримання правових рамок, що регулюють збройні конфлікти, необхідне розширення співпраці між державами та міжнародними організаціями [14].

Збереження людської гідності та захист основних прав під час збройних конфліктів мають бути в авангарді міжнародних зусиль. Захищаючи ці права, можемо полегшити страждання людей, які постраждали від збройних конфліктів, і створити більш справедливий і гуманний світ. Вкрай важливо,

щоб міжнародне співтовариство залишалося відданим зміцненню правової бази та механізмів захисту прав у контексті збройних конфліктів.

Підсумовуючи, права щодо регулювання збройних конфліктів забезпечують важливу основу для захисту людей серед хаосу війни. Дотримання цих прав є не лише юридичним обов'язком, а й моральним імперативом. Поважаючи та дотримуючись цих прав, можемо пом'якшити руйнівний вплив збройних конфліктів, сприяти підзвітності та забезпечити збереження людської гідності навіть у найскладніших обставинах. Саме завдяки колективним зусиллям і постійній відданості можемо прагнути до світу, де збройні конфлікти зведені до мінімуму, а права всіх людей дотримуються та захищаються.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було розглянуто сутність та особливості міжнародного конфлікту, а також його різновиди. Здійснено комплексний аналіз теоретико-методологічних аспектів, типології конфліктів, їх функцій, стадій розвитку та правового регулювання.

Було визначено основні теоретичні підходи до дослідження міжнародних конфліктів, включаючи структурний, функціональний, системний та інші підходи. Показано, що міжнародний конфлікт є складним соціально-політичним явищем, що включає в себе різні аспекти взаємодії між державами та іншими міжнародними акторами. Було виявлено, що методологічні підходи до вивчення міжнародних конфліктів мають значний вплив на розуміння їх природи та способів їх врегулювання.

Здійснена класифікація міжнародних конфліктів за різними ознаками, такими як природа конфлікту (політичні, економічні, соціальні), масштаби (глобальні, регіональні, локальні), інтенсивність (низької, середньої, високої інтенсивності) та інші. Було показано, що розуміння видів міжнародних

конфліктів є ключовим для їх аналізу та розробки стратегій врегулювання. Класифікація конфліктів дозволяє більш точно визначити причини, динаміку та можливі наслідки конфліктних ситуацій.

Розглянуто функціональне значення міжнародних конфліктів. Показано, що конфлікти можуть мати як деструктивні, так і конструктивні функції. Деструктивні функції включають руйнування інфраструктури, людські втрати, погіршення міжнародних відносин, тоді як конструктивні можуть сприяти змінам у суспільствах, мобілізації ресурсів, вдосконаленню політичних систем. Також було виділено основні стадії розвитку міжнародного конфлікту: латентну, ескалацію, пік конфлікту, деескалацію та розв'язання. Розуміння стадій розвитку конфлікту є важливим для розробки ефективних стратегій його врегулювання.

Було проаналізовано міжнародно-правові акти та угоди, що регулюють ведення збройних конфліктів, включаючи Женевські конвенції, міжнародне гуманітарне право, норми ООН та інші. Виявлено, що правове регулювання збройних конфліктів має на меті мінімізацію гуманітарних наслідків та захист прав людини під час збройних конфліктів. Показано, що дотримання міжнародного права є критично важливим для забезпечення миру та безпеки у світі.

Таким чином, у першому розділі дипломної роботи було всебічно розглянуто сутність, види, функції та правові аспекти міжнародного конфлікту. Це дозволило сформулювати комплексне розуміння даного явища та підготувати ґрунт для подальшого дослідження стратегій та механізмів врегулювання міжнародних конфліктів.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ

2.1 Міжцивілізаційний конфлікт: суть і особливості

Міжцивілізаційні конфлікти були поширеними протягом всієї історії людства, спричинені безліччю факторів, починаючи від культурних відмінностей і конкуренції за ресурси до ідеологічних зіткнень. Розуміння сутності та особливостей таких конфліктів є обов'язковим для розробки ефективних стратегій вирішення конфліктів.

Міжцивілізаційні конфлікти, що характеризуються зіткненнями між різними культурними, релігійними чи ідеологічними утвореннями, були повторюваним явищем в історії людства. Ці конфлікти проявляються в різних формах, від територіальних суперечок та економічного суперництва до ідеологічного протистояння, що часто призводить до глибоких соціально-політичних наслідків.

Міжцивілізаційні конфлікти виникають через розбіжності в культурних, релігійних та ідеологічних переконаннях, а також через конкуруючі інтереси та уявлення про ідентичність. Ці конфлікти часто виникають через історичні образи, уявлення про несправедливість або спроби затвердити панування. Культурні відмінності, зокрема, відіграють значну роль, формуючи сприйняття, цінності та норми, які підтримують міжцивілізаційні взаємодії. Крім того, глобалізація сприяла інтенсифікації міжцивілізаційних контактів, посилюючи як співпрацю, так і конфлікти.

Особливості міжцивілізаційного конфлікту:

1. Ідеологічні зіткнення: конфлікти між цивілізаціями часто виникають через ідеологічні розбіжності, такі як політичні системи, релігійні доктрини чи соціально-економічні ідеології. Наприклад, суперництво часів холодної війни між західним блоком на чолі зі Сполученими Штатами та східним блоком на

чолі з Радянським Союзом стало прикладом ідеологічного протистояння між капіталізмом і комунізмом.

2. Конкуренція за ресурси: конкуренція за обмежені ресурси, включаючи територію, воду, енергію та природні багатства, часто викликає міжцивілізаційні конфлікти. Ізраїльсько-палестинський конфлікт, що ґрунтується на територіальних суперечках щодо землі та ресурсів, ілюструє, як дефіцит ресурсів загострює напруженість між різними культурними та релігійними групами.

3. Культурні та релігійні протиріччя: культурні та релігійні відмінності часто служать каталізаторами міжцивілізаційних конфліктів, підживлюючи упередження, стереотипи та етноцентризм. Зіткнення між західними світськими цінностями та ісламським фундаменталізмом, втіленням якого є такі події, як атаки 11 вересня, підкреслює потужну роль культурних і релігійних протиріч у стимулюванні конфлікту.

4. Боротьба за владу: Міжцивілізаційні конфлікти часто відображають боротьбу за владу між домінуючою та підпорядкованою цивілізаціями, коли гегемонні сили прагнуть зберегти свою перевагу, тоді як сили, що виникають, кидають виклик існуючому порядку. Геополітичне суперництво між Сполученими Штатами та Китаєм є прикладом сучасної боротьби за владу з глобальними розгалуженнями.

Приклади міжцивілізаційного конфлікту:

1. Хрестові походи: Середньовічні хрестові походи являють собою значний міжцивілізаційний конфлікт між християнською Європою та ісламським світом, який обумовлений релігійним запалом, територіальними амбіціями та культурними відмінностями.

2. Індійсько-пакистанський поділ: поділ Британської Індії в 1947 році призвів до одного з найжорстокіших міжцивілізаційних конфліктів, оскільки Індія, в якій переважали індуїсти, і Пакистан, в яких переважали мусульмани, зіткнулися через конкуруючі націоналістичні та релігійні устремління.

3. Геноцид у Руанді: Геноцид у Руанді 1994 року, викликаний етнічною напруженістю між громадами хуту та тутсі, є прикладом міжцивілізаційного конфлікту з руйнівними наслідками, що ґрунтується на історичних образах та політиці ідентичності.

4. Громадянська війна в Сирії: Громадянська війна в Сирії, викликана соціально-політичними суперечками, міжконфесійними розбіжностями та геополітичним суперництвом, перетворилася на складний міжцивілізаційний конфлікт за участю регіональних і глобальних держав, а також різних етнічних і релігійних фракцій.

Одне з стрижневих досліджень міжцивілізаційних конфліктів відноситься до великої праці С. Хантінгтона. Хантінгтон, відомий своєю всеосяжною теорією зіткнення цивілізацій, стверджує, що в сучасному світі найжорсткіші конфлікти виникатимуть не між соціальними класами, економічними групами чи між заможними та бідними, а скоріше між людьми, які належать до різних культур. [21].

Численні вчені, серед яких П. Левіс, Ю. Нільсен, С. Каслс, М. Діоп, Р. Чічак-Чанд, М. Мітчелл, Д. Рассел, О. Панарін, М. Михальченко, О. Дергачов та інші Разом з Хантінгтоном заглиблювався в заплутаний ландшафт сучасних міжцивілізаційних відносин і конфліктів. Хантінгтон не стверджує, що конфлікт неминучий між групами, які представляють різні цивілізації. Однак він стверджує, що без конфлікту буде «особливий» мир. Такі терміни, як «холодний мир», «холодна війна», торговельна війна, неоголошена війна, важкий мир, складні відносини, запекле суперництво, конкурентоспроможне співіснування та гонка озброєнь можуть все частіше характеризувати відносини між групами, які представляють різні цивілізації.

Як і багато вчених, Хантінгтон звертає увагу на напружені стосунки насамперед між ісламською та західною цивілізаціями. Актуальність цього питання особливо помітна для Заходу, особливо для Європи, оскільки приблизно дві третини іммігрантів до європейських країн на початку 90-х років були мусульманами.

Досконально детально Хантінгтон описує фактори, що загострюють конфлікт між ісламом і Заходом наприкінці 20 століття. Такі фактори, як зростання чисельності мусульманського населення, що призводить до зростання безробіття та незадоволеності, відродження ісламу, що сприяє відновленню віри в особливий характер їхньої цивілізації, і невдоволення мусульман спробами Заходу універсалізувати його цінності сприяють напруженню. Крім того, крах комунізму позбавив спільного ворога, що призвело до тісніших контактів і переоцінки ідентичності серед мусульман і європейців.

Важливість питання міжцивілізаційного миру для Європи підкреслюють декілька факторів, зокрема зменшення чисельності корінного європейського населення, чисельне зростання мусульманської діаспори та небажання іммігрантів інтегруватися в європейське суспільство [20]. Отже, Європейський Союз стикається з найважливішим завданням регулювання зовнішньої політики з країнами, розташованими на «стику» цивілізацій.

Європейський Союз разом зі своїми державами-членами вже давно підтримує відносини з арабським і мусульманським світом, використовуючи спеціальні інструменти, такі як Барселонський процес, Європейська політика добросусідства та стратегічне партнерство. Визнаючи необхідність усунення факторів, що сприяють радикалізації та тероризму, ЄС прагне вести діалог з поміркованими мусульманами на міжнародному та національному рівнях. Цей діалог виходить за рамки проблем безпеки й охоплює широкий спектр питань повсякденного життя, таких як соціально-економічні питання, ідентичність та дискримінація. Необхідно створити механізм для врахування точок зору мусульманської громади, включно з їхніми поглядами на законодавство, яке може непропорційно вплинути на них. Хоча європейські країни мають різні традиції державного фінансування релігійних конфесій, будь-яка така практика фінансування має неупереджено поширюватися серед усіх офіційно визнаних конфесій без дискримінації.

Отже, міжцивілізаційні конфлікти — це багатогранні явища, сформовані культурною, релігійною, ідеологічною та геополітичною динамікою. Розуміння їх сутності та особливостей має вирішальне значення для пом'якшення напруженості, сприяння діалогу та сприяння мирному співіснуванню. Визнаючи складність міжцивілізаційних взаємодій і усуваючи першопричини конфліктів, суспільства можуть прагнути до примирення, взаємної поваги та інклюзивного управління, тим самим долаючи кордони розколів і створюючи більш гармонійну глобальну спільноту.

2.2 Протистояння світової демократії та антидемократичних режимів

Помітною характеристикою конфліктів у сучасну епоху є прагнення до інтелектуального домінування, що відрізняється від минулих конфліктів, де переважала фізична доблесть. Схильність «досягти перемоги, не вступаючи в пряму конфронтацію» та прагнення перешкодити можливостям супротивника призводять до збільшення перешкод або перенаправлення економічної інформації на досягнення економічного панування.

Переважаючі тенденції сучасної глобальної системи формуються процесами глобалізації. «Глобалізація» сприймається як просунутий етап інтернаціоналізації, що відкриває нові можливості, і як каталізатор численних конфліктів, що впливають на взаємодію між окремими підприємствами, галузями промисловості та націями на міжнародному чи регіональному рівнях.

Процес глобалізації охоплює кілька вимірів:

— Інтернаціоналізація економічної діяльності, що охоплює необмежений рух капіталу та товарів, сприяє взаємодії національних економік у різноманітних економічних починаннях.

— Екологічні виклики, що виходять за рамки національних кордонів, такі як виснаження ресурсів і екосистем, поява «екологічних біженців» і

конфлікти між державами і націями через життєво важливі ресурси, такі як прісна вода та енергія.

– Проблеми безпеки, що виникають через загрози ядерної війни, міжнародного тероризму та злочинності.

– Комунікаційна революція в результаті створення Всесвітньої павутини, телебачення, Інтернету, соціальних мереж, туризму та культурних обмінів, що робить державні кордони «прозорими» [27].

Основні фактори, що впливають на еволюцію глобальної системи безпеки, включають:

– Глобалізація, яка має як позитивний, так і негативний вплив на міжнародну безпеку. Сприяє швидкому поширенню інформації, технологій, торгівлі та культурного обміну, глобалізація також може призвести до посилення нерівності, неправильного розподілу ресурсів і соціальної напруги.

– Різниця в рівнях розвитку між країнами, що породжує соціально-економічні протиріччя, які можуть перерости в конфлікти. Нерівний доступ до ресурсів, розподіл багатства та диспропорції в розвитку можуть створити напругу в міжнародних відносинах.

– Популярність міжнародного тероризму, терористичні групи перетворюються на значних гравців на світовій політичній арені. Перетворюючись на грізні неурядові організації зі всесвітньою сферою впливу, вони здатні в будь-якому місці здійснювати терористичні акти, створюючи загрозу мирним відносинам і національній безпеці багатьох країн.

Глобальна система безпеки бореться з цими факторами, створюючи складні виклики як для держав, так і для міжнародних організацій. Всебічне розуміння цих факторів є обов'язковим для формулювання стратегій, спрямованих на превентивні заходи, сприяння співпраці та вирішення конфліктів для забезпечення глобальної стабільності та миру [4].

У сучасному світі міжнародні конфлікти залишаються багатогранною та гострою проблемою, яка справляє глибокий вплив на політичний ландшафт і

безпеку в різних регіонах. Основні аспекти сучасних міжнародних конфліктів включають:

– Геополітичні суперечки, пов'язані з конкуренцією за вплив, ресурси та контроль над стратегічно важливими територіями. Приклади включають суперечки в енергетичному секторі, геополітичне суперництво між супердержавами та конфлікти через територіальні претензії.

– Етнічні та релігійні конфлікти, що ґрунтуються на розбіжностях на основі етнічної та релігійної приналежності, як це спостерігалось в конфліктах на Близькому Сході.

– Тероризм, що характеризується ескалацією терористичних актів і діяльністю таких груп, як Ісламська держава, Аль-Каїда та інших. Це зростання створює нові виклики для міжнародної безпеки, оскільки терористичні атаки глобального масштабу спричиняють значну нестабільність.

– Міждержавні конфлікти, що характеризуються політичними протиріччями та суперечками щодо кордонів, політичних режимів, ідеологій, торгівлі та інших питань.

– Занепокоєння кібербезпекою, відзначене зростанням кіберзагроз і атак, спрямованих на національну інфраструктуру, державні системи та приватний сектор. Це додає новий вимір до міжнародних конфліктів, роблячи кібербезпеку актуальною проблемою в сучасному політичному контексті та контексті безпеки.

Хоча вони не є вичерпними, ці аспекти міжнародних конфліктів підкреслюють деякі з основних проблем, з якими сьогодні стикаються лідери та міжнародні організації.

Досвід показав, що конфлікти нового покоління, які виникли в 1990-х роках і стають все більш очевидними в XXI столітті, взаємопов'язані і впливають з трьох ключових факторів: ісламського екстремізму, агресивного націоналізму та сепаратизму. Саме ці три чинники лежать в основі суперечностей нового покоління.

Вважається, що на природу нового покоління конфліктів у Європі вплинуло завершення холодної війни та подальше завершення конфронтації між двома основними інституціями. На відміну від «ідеологій» минулого, ці конфлікти в пострадянських країнах і Югославії нібито ґрунтуються на відродженні націоналізму та ескалації міжрелігійної напруги. Ці явища, поширені в поліетнічних і поліконфесійних країнах Східної Європи, мають глибоке історичне коріння, хоча це лише одна грань проблеми.

Більше того, у міру поглиблення інтеграції Європейського Союзу певні регіони західноєвропейських країн почали ідентифікувати свою національну (етнічну) ідентичність.

Причини сучасних конфліктних ситуацій криються навколо:

– Протилежні орієнтації, коли окремі особи та соціальні групи мають різні набори цінностей, часто суперечливі. Конфлікти, що виникають через відмінні ціннісні орієнтації, виникають у різних сферах, таких як економіка, політика, соціальна психологія тощо, особливо в сферах з відмінностями в культурі, сприйнятті, статусі чи престижі.

– Ідеологічні причини, які становлять конфлікти, що виникають через розбіжності в ідеології, демонструючи різне ставлення до систем мислення, які легітимізують відносини підпорядкування, домінування та фундаментальні світогляди різних соціальних груп.

– Причини кореняться в економічній і соціальній нерівності, де помітні відмінності в розподілі цінностей між окремими особами та групами призводять до конфлікту. Конфлікт виникає там, де така нерівність помітна.

– Конфлікти, що виникають у зв'язках між елементами соціальної структури. Різний політичний або соціальний статус структурних елементів у суспільстві породжує конфлікти з різними цілями, але однаковою основною причиною: бажанням певного структурного елемента піднятися в ієрархії.

Вирішення міжнародних конфліктів потребує комплексного підходу, який передбачає дипломатичні зусилля, міжнародне співробітництво та стратегії превентивних дій для забезпечення глобальної стабільності та миру.

Протистояння між демократичними і антидемократичними режимами є однією з головних тем сучасної міжнародної політики. Це протистояння включає не лише військові конфлікти, але й політичні, економічні, інформаційні та ідеологічні аспекти. Демократії, які прагнуть поширення свободи, прав людини та верховенства права, стикаються з режимами, що характеризуються авторитаризмом, репресіями та обмеженням громадянських свобод.

Холодна війна між Сполученими Штатами Америки (США) та Радянським Союзом (СРСР) є одним з найяскравіших прикладів протистояння між демократичною та антидемократичною системами. США, як лідер західних демократій, виступав за капіталізм, індивідуальні права та політичні свободи, тоді як СРСР просував соціалізм, однопартійну систему та державний контроль над економікою та суспільством. Холодна війна включала ряд конфліктів та криз, серед яких корейська війна, кубинська ракетна криза та війна у В'єтнамі. Обидві супердержави вели боротьбу за вплив у різних частинах світу, підтримуючи своїх союзників і намагаючись підірвати позиції опонента. Протистояння відбувалося не лише у військовій та політичній сферах, але й у галузі науки, технологій (зокрема, космічні змагання), спорту та культури. Важливим аспектом холодної війни була ідеологічна боротьба, де кожна сторона намагалася представити свою систему як більш справедливу та ефективну. Демократичні країни Заходу акцентували увагу на особистих свободах та економічному процвітанні, в той час як СРСР підкреслював соціальну рівність та досягнення в науці та техніці [17].

У ХХІ столітті одним з головних прикладів протистояння між демократією та антидемократичним режимом є відносини між США та Китаєм. Китай, керований Комуністичною партією, відзначається швидким економічним зростанням, але при цьому зберігає авторитарну політичну систему з обмеженням громадянських свобод та прав людини. Відносини між США та Китаєм охоплюють широкий спектр питань, включаючи торгівлю, технології, військову могутність та права людини. Торгівельні війни та санкції,

введені з обох боків, відображають економічне суперництво між цими державами. У той же час, питання прав людини, такі як становище уйгурів у Сіньцзяні та обмеження автономії Гонконгу, викликають критику з боку західних демократій. Китай активно просуває свій модель розвитку, яка поєднує економічний ріст із політичним контролем, як альтернативу західній демократії. Це створює ідеологічне протистояння, де кожна сторона намагається вплинути на інші країни та міжнародні організації, просуваючи свої цінності та моделі управління [24].

Конфлікт між Україною та Росією, що почався з анексії Криму у 2014 році та продовжився війною на сході України, є ще одним яскравим прикладом протистояння між демократичними прагненнями та авторитарними тенденціями. Україна, після Революції Гідності, обрала курс на європейську інтеграцію та демократичні реформи, тоді як Росія намагається зберегти свій вплив у регіоні та підтримувати авторитарні режими. Анексія Криму та підтримка сепаратистських рухів на Донбасі з боку Росії викликали різке засудження з боку міжнародного співтовариства та призвели до введення санкцій проти Росії. Це протистояння має не лише військовий, але й інформаційний характер, де обидві сторони ведуть активну пропагандистську діяльність для обґрунтування своїх дій. Україна намагається реформувати свою політичну систему, боротися з корупцією та зміцнювати інститути демократії, отримуючи підтримку з боку західних країн та міжнародних організацій. У свою чергу, Росія просуває модель "суверенної демократії", де головну роль відіграє сильна центральна влада з обмеженням опозиції та громадянських свобод [25].

Протистояння між демократичними та антидемократичними режимами має значні наслідки для міжнародної системи. Перш за все, це впливає на глобальну безпеку, оскільки конфлікти між великими державами можуть перерости у широкомасштабні війни. По-друге, це впливає на економічні відносини, спричиняючи торговельні війни, санкції та економічні кризи. Ідеологічне протистояння також має вплив на міжнародні організації, такі як

ООН, де різні країни намагаються просувати свої інтереси та цінності. Це може призводити до блокування рішень та зниження ефективності цих організацій. Водночас, протистояння може стимулювати розвиток нових форм співробітництва та коаліцій між державами, що мають спільні інтереси та цінності. Це сприяє формуванню нових альянсів та регіональних організацій, які прагнуть забезпечити мир, стабільність та розвиток на основі спільних принципів.

Отже, протистояння між світовою демократією та антидемократичними режимами є складним і багатогранним процесом, який включає військові, економічні, політичні та ідеологічні аспекти. Приклади, такі як холодна війна між США та СРСР, сучасне суперництво між США та Китаєм, а також конфлікт між Україною та Росією, демонструють різні форми та наслідки цього протистояння. Розуміння природи та динаміки протистояння між демократіями та авторитарними режимами є важливим для ефективного управління міжнародними відносинами та забезпечення глобальної стабільності. Міжнародне співтовариство має шукати шляхи для зміцнення демократії, захисту прав людини та попередження конфліктів, забезпечуючи мирний та справедливий розвиток для всіх народів.

2.3 Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на ведення дипломатичних переговорів в міжнародному конфлікті

Дипломатія, яка раніше вважалася «закритою» сферою, з розвитком інформаційних і комунікаційних технологій перетворилася на все більш відкриту арену для звичайних людей. В епоху «холодної війни» міжнародна комунікація була обмежена державами, які використовували газети та радіомовлення. Однак, оскільки війна у В'єтнамі стала першим конфліктом, який транслювали по телебаченню, а поточна російсько-українська війна розгортається на екранах смартфонів, сьогодні дипломатія охоплює

різноманітні мережі, соціальні платформи та мобільні додатки, роблячи інформацію доступною для окремих осіб.

Зростаюча роль Інтернету в глобальному соціальному та політичному житті інтегрувала війни в онлайн-простір. Експерт з публічної дипломатії аналітичного центру ADAstra А. Ковач стверджує, що російсько-українська війна є першою повномасштабною кібервійною, яка включає не лише традиційні військові маневри, а й різні хакерські атаки та використання інформаційного простору під час переговорів [40].

Сьогодні існують дві форми дипломатії: офіційна (переговори) і неформальна, що охоплює непрямі комунікації. Медіаграмотність і знання соціальних мереж є вирішальними для ефективної міжнародної взаємодії та сприяють успішним дипломатичним переговорам [15].

У політологічному дискурсі з'явилися такі нові терміни, як «віртуальна дипломатія», «цифрова дипломатія» та «медіадипломатія». Дослідниця Є. Зінов'єва ототожнює ці терміни, трактуючи їх як широке використання державними структурами інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема нових медіа, соціальних мереж, блогів, для виконання функцій у зовнішньополітичній сфері. По суті, цифрова дипломатія широко передбачає використання Інтернету та технологій для вирішення дипломатичних завдань.

Інформаційна революція перетворила ЗМІ на фактично «четверту» гілку політичної влади, що перевершує традиційні гілки за силою, ефективністю та проникненням впливу. Дипломатична боротьба все більше розгортається у віртуальному інформаційному просторі, набираючи нових, посттрадиційних віртуальних форм [34].

«Цифрова дипломатія стала помітним трендом у сучасній міжнародній політиці, використовуючи соціальні мережі як основний інструмент. Офіційні державні органи використовують ці платформи для досягнення цілей зовнішньої політики, підвищення свого іміджу та підтримки своєї репутації на світовій арені. публічна дипломатія, цифрова дипломатія представляє зусилля країни здійснювати м'який вплив у всьому світі через культурні, спортивні,

наукові та медійні заходи. Соціальні мережі відіграють вирішальну роль у міжнародній дипломатії, оскільки власники облікових записів служать постачальниками, споживачами та розповсюджувачами інформації. Facebook і Twitter сприяють «Facebook-дипломатії» і «Twitter-дипломатії», сприяючи сприятливому політичному середовищу для просування національних інтересів, вимірювання громадської думки та вирішення громадських проблем через взаємодію з цільовими групами» [26, с. 19].

«Зародження цифрової дипломатії датується 1984 роком, коли дослідження вченого Аллена Хансена про Інформаційне агентство США започаткувало дискурс про публічну дипломатію в комп'ютеризованому світі. Перший офіційний обмін електронними листами між главами держав відбувся в 1994 році за участю президента США Білла Клінтона. і прем'єр-міністр Швеції Карл Більдт».

«21 століття стало свідком трансформації цифрової дипломатії з віддаленої перспективи в нову реальність із появою соціальних мереж, таких як LinkedIn, Facebook і YouTube. У 2007 році Мальдіви та Швеція заснували віртуальні посольства в соціальній мережі Second Life, це перша така ініціатива. Проте саме поява Twitter у 2006 році повністю розкрила потенціал цифрової дипломатії. Формат коротких дописів у Twitter сподобався дипломатам і державним лідерам, пропонуючи платформу для обміну новинами в реальному часі, перспективи глобальних подій, а також будувати канали зв'язку з громадянами та міжнародною громадськістю. Це дало початок «дипломатії Твіттера», суміші традиційної та цифрової комунікації, яка служить онлайн-форумом для обміну думками між політиками та громадянами» [43].]

Для оцінки впливу інформаційно-комунікаційних технологій було проведено моніторинг ЗМІ та аналіз подій для розуміння перспектив продовження дипломатичних переговорів у російсько-українській війні. У моніторингу ЗМІ проаналізовано публікації щодо переговорного процесу від 24 лютого 2022 р. до теперішнього часу, виділивши 57 ключових публікацій із понад півтори тисячі, переважно офіційних ЗМІ, розділених на п'ять блоків, що

представляють різні фази переговорного процесу, кожна з яких має чіткі часові рамки та особливості: підготовча, активна, уповільнення, призупинення та передумови для відновлення. Класифікація включала фізичне навантаження та емоційний рівень.

«Як показали зібрані дані, можна стверджувати, що інформаційно-комунікаційні технології, зокрема соціальні мережі, мають значний вплив на ведення дипломатичних переговорів»:

– Швидкість розповсюдження інформації: Соціальні мережі сприяють швидкому розповсюдженню новин, повідомлень та іншої інформації, забезпечуючи швидкий доступ до ширшої аудиторії подій і оголошень, пов'язаних із дипломатичними переговорами. Однак існує ризик поширення неперевіреної, недостовірної або викривленої інформації, що потенційно може вплинути на сприйняття та довіру між сторонами переговорів.

– Здатність впливати на громадську думку: соціальні мережі служать платформами для вираження різноманітних думок, поглядів і дискусій, надаючи можливість впливати на громадську думку та формувати ставлення до дипломатичних переговорів. Конфліктні сторони можуть активно використовувати ці платформи для відстоювання своїх позицій, мобілізації прихильників або зображення своїх супротивників.

– Дезінформація та фейкові новини: кібервійна охоплює поширення дезінформації та фейкових новин через соціальні мережі, що може перешкодити довірі та змінити сприйняття інформації протилежною стороною. Отже, дипломатичні переговори можуть зіткнутися з ускладненнями через розбіжність інформаційних баз і позицій.

– Можливість спілкування та діалогу: Соціальні мережі пропонують простір для спілкування та діалогу між учасниками переговорів та громадськістю, сприяючи обміну думками, ідеями та розумінню позицій сторін. Однак важливо визнати, що ці платформи також можуть приховувати конфронтацію, ворожнечу та ненависть, що вимагає зусиль для розвитку позитивного та конструктивного спілкування.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість критичного мислення, наголошуючи на необхідності перевірки джерел інформації. Необхідно підвищити обізнаність громадськості щодо впливу соціальних мереж на дипломатичні переговори, а учасники переговорів повинні проявляти обережність і розуміння при використанні ІКТ.

Водночас інформаційно-комунікаційні технології сприяють підвищенню ефективності дипломатичних переговорів у війні України з Росією»:

– Міжнародна підтримка: залучення міжнародної спільноти до дипломатичних переговорів із активною підтримкою України стає вирішальним. Ця підтримка може охоплювати політичний, економічний і військовий виміри. Участь міжнародних спостерігачів, посередників і миротворчих місій може сприяти довірі та об'єктивності в переговорному процесі.

– Комунікаційна стратегія: Україні необхідно сформулювати чітку та ефективну комунікаційну стратегію, щоб артикулювати свою позицію та сприйняття ситуації. Ця стратегія може включати використання засобів масової інформації, соціальних мереж, прес-конференцій та інших каналів зв'язку, зосереджуючись на поширенні точної інформації та контролі над поширенням дезінформації.

– Підвищення ефективності дипломатичних переговорів в Україні потребує розвитку дипломатичних навичок українських дипломатів: це охоплює вдосконалення навичок ведення переговорів, ділового спілкування, управління конфліктами та міжкультурного спілкування. Крім того, існує потреба у збільшенні знань у сфері міжнародного права та геополітики.

– Залучення громадськості має вирішальне значення для дипломатичного процесу для забезпечення прозорості та відкритості: включення громадського діалогу, громадських консультацій та залучення громадських організацій може посилити підтримку та легітимність дипломатичних рішень.

– Розширення дипломатичної мережі України разом із культивуванням і підтримкою позитивних відносин з іншими країнами має потенційні переваги: такий підхід допомагає встановити нові контакти, полегшити обмін інформацією та зміцнити міжнародну підтримку.

Ці стратегії разом сприяють підвищенню ефективності дипломатичних переговорів в Україні. Визнаючи складний і багатогранний характер дипломатичних переговорів, вкрай необхідно визнати, що не існує універсального рішення.

2.4 Дослідження засобів та методів ведення збройних конфліктів

Вивчення засобів, які використовуються під час ведення збройних конфліктів, має вирішальне значення для розуміння динаміки війни, розробки ефективних оборонних стратегій і сприяння миру та безпеці. Аналізуючи історичні та сучасні випадки, ця стаття має на меті сприяти розумінню динаміки збройних конфліктів та їх наслідків для сучасних викликів безпеці.

Збройні конфлікти з часом суттєво еволюціонували, а використовувані засоби стали більш різноманітними та витонченими. Численні дослідження вивчали характеристики та ефективність звичайних методів ведення війни. Наприклад, дослідження, що порівнюють битву при Ватерлоо в 1815 році та війну в Перській затоці в 1991 році, виявили еволюцію стратегій, тактик і військових технологій, що використовуються в звичайних конфліктах [32].

Дослідження нерегулярних воєн, у тому числі партизанської тактики, повстанців і тероризму, дали цінну інформацію про асиметричні конфлікти. Порівняльні дослідження, такі як аналіз війни у В'єтнамі та війни в Афганістані, досліджували ефективність нетрадиційних методів, які застосовуються недержавними акторами.

Дослідження зосереджено на впливі технологічних досягнень на засоби ведення збройних конфліктів. Наприклад, дослідження використання

безпілотних літальних апаратів (БПЛА) або дронів, кіберзброї та штучного інтелекту в сучасній війні вивчали їх ефективність, етичні наслідки та потенціал для зміни балансу сил [37].

Розвиток гібридної війни, яка поєднує звичайні та нетрадиційні методи, спонукав до широких досліджень. Порівняльні дослідження сучасних конфліктів, таких як російська агресія в Україні та сирійський конфлікт, досліджували використання гібридних тактик, інформаційну війну та залучення недержавних акторів.

Дослідження вивчали вплив цивільно-військових відносин на засоби ведення збройних конфліктів. Дослідження, що аналізують вплив цивільного контролю, цивільно-військової координації та громадської думки на військові стратегії та тактику, дають цінну інформацію про динаміку конфлікту.

Вчені досліджували, як різні засоби ведення збройних конфліктів впливають на результати конфлікту. Порівняльний аналіз показав зв'язок між тактикою, технологіями та військовим успіхом, проливаючи світло на фактори, які сприяють перемозі чи поразці.

Дослідження також зосереджено на етичних міркуваннях у засобах ведення збройних конфліктів. Дослідження щодо захисту цивільного населення, дотримання міжнародного гуманітарного права та запобігання військовим злочинам сприяють розробці етичних принципів військової поведінки.

Результати досліджень засобів ведення збройних конфліктів мають значне значення для сучасних викликів безпеці. Розуміння методів, тактик і технологій, що розвиваються, дозволяє політикам і військовим стратегам розробляти ефективні стратегії захисту, протистояти новим загрозам і захищати цивільне населення [31].

Дослідження засобів ведення збройних конфліктів відіграє життєво важливу роль у розумінні динаміки та складності війни. Порівняльні дослідження, історичний аналіз і дослідження технологічних досягнень сприяють базі знань про військову стратегію, тактику та технології.

Спираючись на це дослідження, політики, військові лідери та вчені можуть працювати над пом'якшенням негативного впливу збройних конфліктів, зміцненням миру та підвищення глобальної безпеки. Продовження досліджень у цій галузі має важливе значення для адаптації до нових викликів і просування міжнародних норм і правил, які підтримують гуманітарні принципи під час конфлікту.

Дослідження засобів ведення збройних конфліктів має вирішальне значення для розуміння складної динаміки війни та її наслідків для сучасних викликів безпеці. Ці дослідницькі зусилля дали цінну інформацію про еволюцію війни, вплив технологічного прогресу та мінливий характер динаміки конфлікту.

Порівняльні дослідження звичайних військових дій виявили еволюцію стратегій, тактик і військових технологій, що використовуються в традиційних конфліктах. Вивчаючи історичні приклади, такі як битва при Ватерлоо та війна в Перській затоці, дослідники визначили закономірності та уроки, які формують сучасні оборонні стратегії [36].

Аналіз нерегулярних воєн, включаючи партизанську тактику, повстання та тероризм, продемонстрував ефективність і виклики асиметричних конфліктів. Порівняльні дослідження війни у В'єтнамі та війни в Афганістані пролили світло на методи, використовувані недержавними акторами, і стратегії, прийняті звичайними силами для протидії їм.

Дослідження технологічних досягнень у війні підкреслили трансформаційний вплив таких інновацій, як дрони, кіберзброя та штучний інтелект. Розуміння можливостей і обмежень цих технологій має вирішальне значення для політиків і військових стратегів у адаптації оборонних стратегій до мінливого середовища безпеки.

Порівняльний аналіз гібридної війни виявив зростаючу складність конфліктів, оскільки змішуються звичайні та нетрадиційні методи. Залучення недержавних акторів і використання тактики інформаційної війни додали нові виміри до засобів ведення збройних конфліктів.

Не можна не помітити роль військово-цивільних відносин у формуванні засобів ведення збройних конфліктів. Дослідження цивільного контролю, цивільно-військової координації та громадської думки підкреслили важливість ефективного управління та демократичного контролю у прийнятті військових рішень [30].

Оцінка впливу засобів на результати конфлікту життєво важлива для розуміння факторів, які сприяють перемозі чи поразці. Порівняльний аналіз дає змогу зрозуміти ефективність різних тактик, технологій і стратегій, інформуючи про військове планування та розподіл ресурсів.

Етичні міркування під час збройних конфліктів є надзвичайно важливими. Дослідження щодо захисту цивільного населення, дотримання міжнародного гуманітарного права та запобігання військовим злочинам є важливими для забезпечення гуманного ведення війни та дотримання прав людини.

Дослідження засобів ведення збройних конфліктів мають значне значення для сучасних викликів безпеці. Розуміння методів, тактик і технологій, що розвиваються, дозволяє політикам, військовим лідерам і вченим розробляти ефективні стратегії захисту, протистояти новим загрозам і захищати цивільне населення.

Підсумовуючи, дослідження засобів ведення збройних конфліктів є міждисциплінарним заходом, який дає безцінне розуміння складності ведення війни. Порівняльні дослідження, історичний аналіз і дослідження технологічних досягнень сприяють нашому розумінню військових стратегій, тактики та технологій. Спираючись на це дослідження, ми можемо працювати над пом'якшенням негативного впливу збройних конфліктів, зміцненням миру та підвищення глобальної безпеки. Продовження досліджень у цій галузі має важливе значення для адаптації до нових викликів і просування міжнародних норм і правил, які підтримують гуманітарні принципи під час конфлікту.

Висновки до розділу 2

Другий розділ дипломної роботи був присвячений аналізу основних аспектів міжнародних конфліктів у сучасному світі та шляхів їхнього вирішення. Розглянуто чотири ключові напрямки: міжцивілізаційний конфлікт, протистояння світової демократії та антидемократичних режимів, вплив інформаційно-комунікаційних технологій на ведення дипломатичних переговорів та засоби і методи ведення збройних конфліктів.

Протистояння між світовими демократіями та антидемократичними режимами є однією з провідних тем міжнародних відносин. Цей конфлікт базується на принципових відмінностях у політичних системах, цінностях та управлінських підходах. Демократичні країни, підтримуючи права людини та свободу слова, часто вступають у конфлікт з режимами, які придушують ці права та обмежують свободу. Вирішення таких конфліктів включає дипломатичні зусилля, санкції, міжнародний тиск, а також підтримку громадянських рухів у антидемократичних країнах. Ефективна політика щодо таких конфліктів повинна враховувати як жорсткі, так і м'які заходи, зокрема дипломатію та культурний обмін.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

3.1 Причини та етапи розвитку російсько-українського міжнародного конфлікту

Переговори являють собою багатогранний процес, який охоплює як раціональність, так і людську психологію, що сприяє їхньому історичному значенню. Прикладом цієї складності є українсько-російський конфлікт та інструмент переговорів, які часто позначені бурхливими, складними та скандальними епізодами.

Історично українська дипломатія стикалася з такими викликами, як відсутність стратегічного плану реалізації геополітичних принципів, необхідних ресурсів та впливових громадських і політичних діячів для піднесення дипломатичного розвитку. Крім того, не було навчальних закладів, які навчали б стратегічного використання мови або механізмів для ефективного донесення основних концепцій до спільноти.

Проте з 2015 по 2019 рік відбулася помітна трансформація, яка була проголошена справжнім проривом в українській дипломатії, зокрема в публічній дипломатії. Цей період ознаменувався якісним зрушенням у розвитку міжнародних відносин, що характеризується системним підходом, який спонукав активну діяльність Міністерства закордонних справ України [30].

Російсько-український конфлікт та переговорний процес на цьому тлі, насамперед, спрямовані на дипломатичне вирішення збройного конфлікту, який почався в 2014 році, коли Росія анексувала Крим і підтримала сепаратистські рухи на сході України. Дипломатичний переговорний процес, розпочатий у 2014 році, спрямований на мирне вирішення конфлікту та відновлення територіальної цілісності України.

Ключові аспекти російсько-українського конфлікту з 2014 року включають:

- Міжнародна участь: У переговорах беруть участь Росія, Україна, представники інших країн і міжнародних організацій. Визначну роль відіграють Франція, Німеччина, США, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ).

- Формати переговорів: були встановлені різні формати:

- Мінський процес, заснований на домовленостях, підписаних у 2014 та 2015 роках, передбачає двосторонні контакти між Україною та Росією, а також тристоронні зустрічі за участю ОБСЄ, присвячені питанням припинення вогню, контролю на кордоні та політичного врегулювання.

- Нормандські зустрічі включають Росію, Україну, Францію та Німеччину з метою врегулювання конфлікту та сприяння виконанню Мінських угод.

- Женевські консультації включали дипломатичні переговори в 2014 році з Україною, Росією, США та Європейським Союзом, обговорюючи ситуацію в Україні та розглядаючи політичні рішення.

Крім усталених переговорних форматів, міжнародні зусилля щодо врегулювання російсько-українського конфлікту включали участь обох сторін у засіданнях ОБСЄ, міжнародних конференціях, зверненнях до Ради Безпеки ООН. Ці спроби зіткнулися з «труднощами та перешкодами» з такими факторами, як недотримання режиму припинення вогню, відсутність довіри між сторонами, складна політична ситуація та суперечливі геостратегічні інтереси, які перешкоджали дипломатичному процесу. Також були очевидні проблеми із правозастосуванням, оскільки сторони не дотримувалися узгоджених заходів. Конфлікт спричинив «гуманітарну ситуацію» та кризу, що призвела до значних людських страждань. На порядку денному залишилися такі питання, як відновлення гуманітарного доступу до зон конфлікту, надання допомоги постраждалим, вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб. Різні країни чинили «міжнародний тиск і санкції» на Росію, застосовуючи такі

заходи, як економічні санкції, політична ізоляція та інші дипломатичні зусилля для зміцнення переговорного процесу.

Після повномасштабного вторгнення, яке почалося 24 лютого 2022 року, динаміка дипломатичних переговорів зазнала швидких змін. Українська сторона прагнула до переговорів з Росією, які характеризували окремі етапи переговорного процесу цього конфлікту.

Початковий етап, пов'язаний з підготовкою до переговорів, розпочався одразу після нападу росіян. У перші дні обидві сторони висловили впевненість у необхідності переговорного процесу, визначили основні цілі переговорів, спробували встановити контакт. На цьому етапі відбулося кілька раундів переговорів, у тому числі перший 28 лютого на кордоні України та Білорусі, де були висловлені основні позиції та умови, після чого відбулися консультації з керівництвом країн.

Другий раунд, який відбувся 3 березня на білорусько-польському кордоні, передбачав оголошення рішень лідерів і переоцінку позицій та інтересів сторін. На третьому раунді в Біловезькій пущі 7 березня російська делегація висунула Україні список вимог. Ці вимоги передбачали «негайне припинення воєнних дій», підкреслюючи оборонну, а не наступальну роль України у війні. Інші вимоги включали вирішення питань денацифікації, демілітаризації (з без'ядерним режимом), нейтрального конституційного статусу та визнання незалежності ДНР і ЛНР, а також входження Криму до Росії, посиляючись на їх незаконну окупацію Росією з 2014 року. [29].

Залучення до переговорного процесу міністра закордонних справ 10 березня не дало позитивних результатів. Четвертий етап розгорнувся 29 березня в Стамбулі, де ухвалювалися рішення про умовне виведення військ РФ і обговорювали нову систему безпеки України в рамках міжнародної ратифікаційної угоди.

30 березня 2022 року виявилися різні точки зору на переговорний процес в умовах російсько-українського конфлікту. «Міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров розтлумачив пропозиції України в Стамбулі як згоду на

«остаточне вирішення» питань Криму та Донбасу». Однак прес-секретар МЗС України Олег Ніколенко заперечив трактування Лаврова, заявивши, що "питання Криму і Донбасу будуть остаточно вирішені після відновлення суверенітету України над ними. На переговорах у Стамбулі українська делегація щойно передала пропозиції Москви щодо шляхів досягнення цієї мети» [27].

Туреччина мала на меті виступити посередником у мирних дипломатичних переговорах між Україною та Росією, організувавши зустріч президентів держав. Незважаючи на позитивні відгуки щодо організаційних моментів, цей раунд виявився малопродуктивним. Відео-дзвінки між зустрічами та після них не принесли значних результатів протягом двох місяців через глибокий конфлікт інтересів і виклики, пов'язані з недотриманням принаймні однією стороною міжнародних стандартів і принципів.

Президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган під час телефонної розмови 1 квітня 2022 року з президентами України та Росії наголосив на необхідності вжиття заходів щодо вирішення питань, пов'язаних із Донбасом та Кримом. Тим часом світова спільнота дізналася про військові злочини російської армії на Київщині в цей період. Президент України В.Зеленський наголосив на необхідності продовження дипломатичних переговорів про мир, щоб запобігти подальшим жертвам. Президент Польщі Анджей Дуда засудив військові злочини, заявивши, що захисники України потребують значної військової підтримки.

8 квітня 2022 року радник голови ОП Михайло Подоляк заявляв, що Україна не братиме участь у переговорах з Росією "Мінськ-3" чи "Будапешт-2". Подоляк наголошував на неефективності таких угод без реальних превентивних механізмів запобігання війні та підкреслював незацікавленість України у переговорах про тимчасове перемир'я з Росією на той час.

16 квітня 2022 року глава української держави запропонував укладення мирного договору з Російською Федерацією, який складається з двох окремих документів: один зосереджується на гарантіях безпеки для України, а інший

стосується прямих відносин з Росією. Поки Велика Британія, США, Італія та Туреччина висловили готовність стати гарантами безпеки України, остаточні відповіді від цих країн чекали. Водночас трагічні події в Маріуполі, пов'язані з загибеллю українських захисників, визнали потенційною точкою завершення дипломатичних переговорів з Росією. Президент зауважив, що «Маріуполь — це як десять Бородянок... знищення наших військових, наших хлопців поставить крапку у всіх переговорах. Тупик — тому що ми не торгуємо територіями і своїми людьми».

18 квітня 2022 року ООН приєдналася до дипломатичних переговорів, запропонувавши переговори між Україною та Росією для вирішення гуманітарних питань. Заступник генерального секретаря ООН з гуманітарних питань Мартін Гріффітс запропонував провести онлайн-зустріч під егідою агентства для обговорення військових компонентів гуманітарних питань, включаючи припинення вогню, моніторинг і безпеку зелених коридорів.

У подальших переговорах одна країна іншій висувала ультиматуми. Незважаючи на участь Туреччини та ООН, російська сторона періодично заявляла про втручання західних країн, заявляючи, що гарантії безпеки для України не будуть підписані без вирішення територіальних питань Криму та Донбасу.

До травня 2022 року риторика української сторони натякала на можливе припинення переговорів, посиляючись на їх слабкість і нездатність сформулювати чіткі рішення та дії. Переговорний процес фактично зупинився, потенційне розблокування залежало від відведення російських військ на позиції станом на 24 лютого 2022 року. Дипломатія перейшла на гуманітарну складову, зосередившись на обміні полоненими та створенні гуманітарних і продовольчих коридорів. Політолог В. Фесенко зазначив, що кожна зі сторін використовує військові засоби для відстоювання своїх позицій, створюючи глухий кут у переговорах. Міністр закордонних справ України Д. Кулеба порівняв переговори із «запаленим сірником: спочатку велися активно, а потім завмерли».

У травні 2023 року Папа Римський Франциск довірив місію реалізації своєї ініціативи щодо припинення російської війни проти України провідному італійському кардиналу Маттео Зуппі. До Києва та Москви були направлені посланці для вивчення можливості «початку переговорів про перемир'я» з Росією, оскільки вибух на Каховській ГЕС спонукав світову спільноту висловити підтримку відновлення дипломатичних переговорів між Україною та Росією.

3.2 Роль Франції та ФРН у підписанні Мінських угод і розвитку мінського процесу (2014-2021 рр.)

На початку лютого 2015 року канцлер Німеччини Ангела Меркель і президент Франції Франсуа Олланд заявили про намір відвідати Київ і Москву, щоб представити план врегулювання конфлікту для України. 5 лютого відбулися переговори з Петром Порошенком у Києві, а 6 лютого – візит до Москви канцлера Німеччини та президента Франції [6].

Після берлінських переговорів у ніч на 10 лютого за участю заступників міністрів закордонних справ країн "нормандської четвірки" посол України в Німеччині Андрій Мельник натякнув на "якісь відчутні результати". Після берлінських переговорів було оголошено про саміт у Мінську за участю лідерів Росії, України, Німеччини та Франції [9].

11 лютого Порошенко, Меркель, Олланд і Путін зібралися в Мінську, пізніше до них приєдналася спецпредставниця ОБСЄ Гайді Тальявіні. Лідери спочатку зустрілися вузьким складом, а потім перейшли до спільної фотосесії, включно з президентом Білорусі Олександром Лукашенком. Далі відбулися розширені переговори, які тривали близько півтори години, з подальшим скороченим спілкуванням. Весь процес переговорів встановив рекорд, охопивши 16 годин. Протягом цього часу учасники ненадовго залишали кімнату з різних причин, наприклад, телефон Ангели Меркель потребувала

зарядки, міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров взяв перекур, а Путін пішов на телефонну розмову з документом у руках. Відповідаючи на запитання щодо продовження терміну дії, Путін пояснив це небажанням Києва співпрацювати із самопроголошеними Донецькою та Луганською народними республіками [9].

Результатом переговорів стало ухвалення декларації про підтримку пакету заходів із 13 пунктів виконання Мінських домовленостей. Це включало «негайне та всеосяжне припинення вогню» у визначених районах, відведення важкого озброєння та моніторинг з боку ОБСЄ з використанням технічних систем, таких як супутники, БПЛА та радіолокаційні системи [15]. Однак офіційно лідери не підписали угоду, досягнуту під час Мінських переговорів.

Рисунок 3.1 Порядок імплементації Мінських угод [36]

У 2018 році Франсуа Олланд у своїх мемуарах «Уроки влади» припустив, що Путін навмисно затягував переговори, щоб дати бойовикам більше часу для оточення українських військ. Олланд згадав про погрозу Путіна розгромити

українську армію, вказавши на потенційне визнання російських військ на Донбасі. У відповідь Дмитро Пєсков розкритикував Олланда за те, що він дозволив оприлюднити таку інформацію [11].

Наприкінці вересня 2019 року було оприлюднено спільний лист колишнього міністра закордонних справ Німеччини Франка-Вальтера Штайнмаєра та колишнього міністра закордонних справ Франції Лорана Фабіуса до міністра закордонних справ Росії Сергія Лаврова та экс-міністра закордонних справ України Павла Клімкіна від 28 листопада 2015 року. У листі пропонувалася «формула Штайнмаєра», яка запроваджує особливий статус для окремих районів Донецької та Луганської областей тимчасово в день місцевих виборів і назавжди після підтвердження спостерігачами ОБСЄ, що вибори відповідали міжнародним стандартам і українському законодавству [9].

Основні положення Формули Штайнмаєра (ФШ) були визначені під час зустрічі в Нормандському форматі в Парижі 2 жовтня 2015 року за участю глав держав і урядів. Україна в особі тодішнього президента Порошенка на цій зустрічі погодилася на основні положення ФШ. Згодом підтвердження цих положень відбулося під час зустрічі міністрів закордонних справ у Берліні 6 листопада 2015 р. у нормандському форматі на віллі Борзиг. Тодішній Міністр закордонних справ України П. Клімкін на цьому засіданні підтвердив основні положення ФШ [5].

1 жовтня 2019 року в Мінську українська сторона в особі Кучми погодилася з ФШ, зокрема, щодо легітимізації виборів за рішенням ОБСЄ. Цю згоду було передано у формі листа до голови ОБСЄ Мартіна Сайдіка. Народний депутат, голова Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва Богдан Яременко 2 жовтня 2019 року зазначив, що підписання "формули Штайнмаєра" було передумовою, яку Росія висунула для зустрічі президентів України та РФ у Нормандії. Після підписання по всій Україні спалахнули масові протести, а мітинг «Ні капітуляції» на Майдані Незалежності в Києві 6 жовтня зібрав близько 10 000 учасників. У повторному мітингу 14 жовтня взяли участь близько 12 000 осіб [15].

15 жовтня 2019 року прес-секретар Кучми окреслив нові українські вимоги до виконання Мінських угод. Йдеться про розпуск квазігруповань «Л/ДНР», повне припинення вогню, ефективний моніторинг СММ ОБСЄ по всій Україні, виведення іноземних збройних формувань, розгортання сил уздовж лінії зіткнення та різні інші умови, окреслені українськими та міжнародними законодавство та Мінські угоди [6].

Учасники тристоронньої групи в Мінську підписали «формулу Штайнмаєра» 1 жовтня 2019 року. Пізніше 18 жовтня стало відомо, що Україна погодилася розглянути формулу ще в липні 2019 року, про що йдеться в листі керівника Офісу президента Андрія Богдана до представника України в ТКГ Леоніда Кучми. від 16 липня 2019 року. Лист із документом під назвою «Кроки, які мають бути здійснені сторонами» було узгоджено на переговорах у Нормандському форматі 12 липня 2019 року на рівні дипломатичних радників. У зустрічі взяли участь заступник керівника Офісу президента Вадим Пристайк і помічник президента РФ Владислав Сурков. У документі були окреслені зобов'язання щодо підготовки законодавчої бази для «особливого статусу Донбасу», зокрема формули Штайнмаєра, амністії та місцевих виборів [18].

Федеральний канцлер Німеччини Ангела Меркель позитивно оцінила результати мінських переговорів щодо України, висловивши, що є «реальний шанс, що все піде добре». Водночас МЗС Німеччини розцінило Мінські переговори як крок вперед, але не прорив. Міністр закордонних справ Франк-Вальтер Штайнмаєр заявив: «Сьогоднішні домовленості не є комплексним рішенням чи проривом. Проте «Мінськ-2» можна розглядати як крок вперед на тлі тижнів насильства, що відводить нас від спіралі цього насильства щодо політичного вирішення». Президент Франції Франсуа Олланд назвав позитивні результати мінських переговорів «великим полегшенням» і «серйозною надією» для Європи [17].

15 лютого 2022 року російська Дума проголосувала за звернення до президента Путіна щодо визнання «ЛНР» і «ДНР». Наступного дня речник російського уряду визнав, що офіційне визнання республік Донбасу суперечило

б Мінським угодам. Водночас він підкреслив, що пріоритетом Путіна у врегулюванні ситуації на Донбасі є реалізація механізмів, прийнятих у рамках цих домовленостей. 21 лютого 2022 року Росія офіційно визнала Луганську та Донецьку народні республіки [4].

Під час прес-конференції 22 лютого 2022 року президент Росії Володимир Путін заявив, що Мінських угод більше не існує, оскільки Росія визнала незалежність «Донецької» та «Луганської народних республік» («ДНР» та «ЛНР»). Він припустив, що Росія спочатку була зацікавлена у виконанні Мінських домовленостей, оскільки документ був результатом компромісу.

3.3 Створення міжнародної антипутінської коаліції та сценарії припинення російсько-української війни

Глобальне засудження російського вторгнення в Україну спричинило запровадження широкомасштабних санкцій проти Росії, що прискорило фінансову кризу в країні. Уряди та міжурядові організації висловили надзвичайно негативну реакцію, а відомі країни, такі як Велика Британія, Сполучені Штати, Франція, Німеччина та Японія, засудили агресію. Європейський Союз у відповідь запровадив обмеження на російські літаки в повітряному просторі ЄС, запровадив заборону на SWIFT для окремих російських банків і обмежив деякі російські ЗМІ. До засудження військових дій Росії приєдналися міжнародні інстанції, зокрема ООН (ООН) і НАТО. Водночас неурядові організації у сфері розваг, медіа, бізнесу та спорту ініціювали масовий бойкот Росії та Білорусі [23].

Поки розгорталося повномасштабне російське вторгнення, західні лідери демонстрували підтримку Україні шляхом візитів до країни. Відомі візити розпочалися 15 березня, коли Київ відвідали прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький, прем'єр-міністр Чехії Петр Фіала, прем'єр-міністр Словенії Янез Янша та віце-прем'єр-міністр Польщі з питань безпеки Ярослав Качинський.

Наступні візити включали прем'єр-міністрів Словаччини та Португалії, а також лідерів Іспанії, Данії, Румунії, Болгарії, Канади, Фінляндії, Люксембургу, Австралії, Швеції, Ірландії та Нідерландів. Україну відвідали президенти різних країн, зокрема Польщі, Латвії, Литви, Естонії, Німеччини, Словаччини, Франції, Індонезії, Молдови, Гватемали, Литви, Туреччини, а також колишній прем'єр-міністр Великобританії Борис Джонсон. До Києва також прибули такі ключові фігури, як президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн, генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш, держсекретар США Ентоні Блінкен і глава Пентагону Ллойд Остін. У лютому 2023 року президент США Джо Байден вперше за 15 років відвідав Україну [15].

Генеральна Асамблея ООН підтримала глобальний осуд, закликавши Росію вивести свої війська з України. Резолюцію підтримала 141 країна, 5 були проти, 35 утрималися. 16 березня 2022 року Міжнародний суд ООН зобов'язав Росію припинити військову операцію в Україні, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Рада ООН з прав людини створила комісію з розслідування військових злочинів проти українців [28].

Спочатку сумніваючись у здатності України брати участь у повномасштабній війні, Західна допомога зосередилася на озброєнні для партизанської війни. США та Велика Британія перед вторгненням надали ЗСУ протитанкові комплекси Javelin та NLAW. США надали бронемашини HUMVEE, боєприпаси та навчання українських підрозділів. У лютому Польща постачала боєприпаси, а Чехія – кулемети, автомати та снайперські гвинтівки, пістолети та патрони [12].

Наступний пакет допомоги США, затверджений 16 березня, включав ПЗРК Stinger і Javelin, легку протитанкову зброю, протитанкові системи AT-4, тактичні безпілотні літальні комплекси, гранатомети, гвинтівки, пістолети, кулемети, дробовики, боєприпаси, бронежилети і шоломи. На початку березня Німеччина надала протитанкові гранатомети та шоломи. 26 березня Німеччина відправила зенітно-ракетні комплекси «Стріла», кулемети MG3, патрони, продуктові набори, медичні машини та медикаменти. 1 березня ООН (Болгарія,

Словаччина та Польща) виділила Україні 70 літаків МіГ-29 та Су-25, дислокованих у Польщі [8].

У квітні Австралія відправила бронетранспортери Bushmaster, протитанкову зброю та боєприпаси. Словаччина передала ЗРК С-300 8 квітня. Сполучені Штати схвалили надання країнами НАТО військових літаків Україні. 8 березня уряд Польщі запропонував передати літаки МіГ-29 у розпорядження американських військ на авіабазі Рамштайн, згодом закликавши інші країни НАТО наслідувати цей приклад. Незважаючи на початкову підтримку, Пентагон не схвалив схему передачі. 7 квітня Сенат США одноголосно підтримав можливість ленд-лізу для України [14].

Російсько-український конфлікт є одним із найскладніших і найгучніших міжнародних конфліктів сучасності. Корінням у політичних, расових і геополітичних відмінностях, у поєднанні з маніпуляціями та втручанням зовнішніх акторів, воно підкреслює виклики, з якими стикається міжнародне співтовариство у підтримці цивілізованого та розвиненого світового суспільства, а також складність орієнтування в існуючій системі міжнародних відносин.

Висновки до розділу 3

Третій розділ дипломної роботи був присвячений аналізу шляхів врегулювання російсько-українського міжнародного конфлікту. У цьому розділі детально розглянуто причини та етапи розвитку конфлікту, роль Франції та Німеччини у підписанні та реалізації Мінських угод, а також створення міжнародної антипутінської коаліції та можливі сценарії припинення війни.

Російсько-український конфлікт має глибоке історичне коріння та складні політичні, економічні і культурні передумови. Однією з головних причин конфлікту є прагнення Російської Федерації відновити свій вплив на

пострадянському просторі та недопущення інтеграції України в євроатлантичні структури. Конфлікт розпочався з анексії Криму у 2014 році та продовжився активними бойовими діями на сході України. Етапи розвитку конфлікту включають періоди інтенсивних військових дій, спроби мирного врегулювання через дипломатичні переговори та затяжну фазу збройного протистояння.

Франція та Німеччина відіграли ключову роль у формуванні та підтримці Мінського процесу, який став основою для спроб мирного врегулювання конфлікту. Мінські угоди, підписані у 2014 та 2015 роках, передбачали комплекс заходів щодо припинення вогню, відведення важкого озброєння, обміну полоненими та проведення політичних реформ в Україні. Попри низку складнощів і невиконання частини домовленостей, Мінський процес став важливим інструментом для підтримки діалогу між сторонами конфлікту. Зусилля Франції та Німеччини сприяли міжнародному тиску на Росію та підтримці санкційного режиму, що ускладнило для Москви продовження агресивної політики.

У відповідь на агресію Росії міжнародне співтовариство об'єдналося у створенні антипутінської коаліції, до якої увійшли країни ЄС, США, Канада, Японія та інші держави. Коаліція спрямована на ізоляцію Росії через санкції, дипломатичний тиск та надання підтримки Україні у вигляді фінансової, військової та гуманітарної допомоги. Сценарії припинення російсько-української війни можуть включати як мирні переговори з участю міжнародних посередників, так і продовження санкційного тиску з метою примусу Росії до виконання міжнародних зобов'язань. Іншим можливим сценарієм є військове вирішення конфлікту, що, однак, несе ризики значних втрат та подальшої ескалації. Успішне завершення конфлікту вимагає консолідації зусиль міжнародної спільноти, посилення санкційного тиску на Росію та підтримки внутрішніх реформ в Україні.

Розгляд шляхів врегулювання російсько-українського конфлікту на прикладі війни 2014-2021 років дозволяє дійти висновку про необхідність комплексного підходу до вирішення міжнародних конфліктів. Ефективне

врегулювання вимагає поєднання дипломатичних зусиль, економічних санкцій, військової підтримки та політичних реформ. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні посередники та коаліції, які здатні забезпечити тиск на агресора та підтримку постраждалої сторони. Лише через спільні зусилля міжнародної спільноти можна досягти стабільності та миру, мінімізуючи людські втрати та забезпечуючи розвиток демократичних інститутів в Україні.

ВИСНОВКИ

В роботі систематизовано та узагальнено теоретичні підходи до осмислення міжнародного конфлікту. Це включало ідентифікацію та визначення типології та різних типів міжнародного конфлікту, важливих інструментів вирішення політичних конфліктів, торговельних суперечок, міжнародних угод та переговорів щодо клімату. Ці переговори є життєво важливими для мирного вирішення конфліктів, зміцнення стабільності та сприяння співпраці між державами.

Дослідження національних стереотипів виявило їх значну роль у досягненні успіху в міжнародних конфліктах. Визнаючи, що загальні характеристики національних стилів мають винятки та можуть розвиватися залежно від конкретних умов, розуміння цих рис допомагає знайти спільну мову та сприяти мирному вирішенню конфліктів. В умовах повномасштабної російської агресії реалізація зовнішньої політики України, яка поєднує традиційні інструменти та засоби публічної дипломатії, формує національний стиль у міжнародних переговорах. Цей стиль відзначається рішучим захистом національних інтересів, позицій і цінностей у поєднанні з толерантністю до різних точок зору, тактом, витримкою та вдумливим спілкуванням, часто пронизаним гумором.

У дослідженні було розглянуто вплив ІКТ, які зробили дипломатію більш відкритою та доступною в міжнародних конфліктах. Соціальні мережі та онлайн-платформи, які займають центральне місце в цифровій дипломатії, служать основними інструментами спілкування, впливу на громадську думку та досягнення дипломатичних цілей. Однак цифрова дипломатія стикається з такими проблемами, як швидке поширення неперевіреної інформації в міжнародних конфліктах, дезінформація, фейкові новини та потенціал конфронтації в соціальних мережах. Подолання цих викликів потребує критичного мислення, обережності та усвідомлення ризиків серед дипломатичних учасників в міжнародних конфліктах.

За допомогою медіамоніторингу та аналізу подій було розглянуто особливості російсько-українського міжнародного конфлікту. Було визначено основні критерії успішного дипломатичного процесу, зокрема міжнародну підтримку, надійну комунікаційну стратегію, розвиток дипломатичних навичок та залучення громадськості. Ці фактори разом сприяють реалізації Україною своїх стратегічних інтересів у поточному міжнародному конфлікті.

Останнім часом міжнародне гуманітарне право зіткнулося з численними викликами. Зростання недержавних збройних груп, ускладнення конфліктів і технологічний прогрес поставили перед застосуванням гуманітарного права нові дилеми. Поява асиметричної війни, коли недержавні суб'єкти з обмеженими ресурсами беруть участь у збройних конфліктах з державними суб'єктами, стирає межі між комбатантами та цивільними особами, що ускладнює дотримання принципу розрізнення. Крім того, використання нових видів зброї та тактик, таких як безпілотні літальні апарати та кібервійна, викликало сумніви щодо їх сумісності з існуючою правовою базою.

Незважаючи на ці виклики, докладаються зусилля для адаптації та зміцнення міжнародного гуманітарного права. Держави, міжнародні організації та групи громадянського суспільства продовжують працювати разом, щоб усунути прогалини в існуючій правовій базі та забезпечити її ефективне впровадження. Міжнародний Комітет Червоного Хреста та інші гуманітарні організації відіграють вирішальну роль у просуванні та поширенні гуманітарного права, а також у наданні допомоги тим, хто постраждав від збройних конфліктів.

Врегулювання сучасних збройних конфліктів міжнародними гуманітарними засобами є постійним процесом, який вимагає відданості та співпраці держав і недержавних суб'єктів. Важливо, щоб усі сторони, які беруть участь у збройних конфліктах, дотримувалися принципів і положень міжнародного гуманітарного права, щоб запобігти непотрібним стражданням і захистити найбільш уразливі верстви населення. Дотримуючись цих стандартів,

ми можемо наблизитися до світу, де руйнівні наслідки війни зведені до мінімуму, а цінність людського життя підтримується навіть під час конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти. Курс лекцій. К.: ДП «Вид. Дім «Персонал», 2012. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mignar_konfl.pdf.
2. Белай С. В., Корнієнко Д. М. Інформаційна безпека сьогодення – невід’ємна складова воєнної безпеки. Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави. Київ : Національна академія Служби безпеки України, 2018. 408 с.
3. Блінов О. А. Психологічне забезпечення переговорного процесу. Київ: Національний авіаційний університет, 2013. 248 с.
4. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Впровадження способів альтернативного вирішення правових спорів. Міжнародне приватне право: розвиток і гармонізація. 2004. С. 165–168. URL: <http://www.univer.km.ua/statti/1.bondarenkozelineska.n.l.vprovadzhennya.pdf>
5. Галушко В. П. Діловий протокол та ведення переговорів: навч., посіб. Вінниця: Нова Книга, 2002. 226 с.
6. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
7. Джейн Х. Ефективне ведення переговорів: Тактика швидкого реагування. Нові підходи до творчого мислення та вирішення проблем. (Пер. з англ., за ред. Л. І. Байсари). Баланс-Аудит, 2012. 242 с.
8. Джерела інформації, медіаграмотність і російська пропаганда: результати всеукраїнського опитування громадської думки. Аналітичний звіт. Київ. Детектор Медіа. URL: <https://detector.media/infospace/article/164308/2019-03-21-dzherelainformatsii-mediagramotnist-i-rosiyska-propaganda-rezultaty-vseukrainskogo-opytuvannya-gromadskoi-dumky/>
9. Дубов Д. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави. Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. Асоц. б-к України. Київ, 2017.

10. Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Торгова Л. В., Гриненко А. М. Дипломатичні перемовини. Київ: КНЕУ, 2003. 315 с.
11. Зінченко А. Л. Історія дипломатії. Від давнини до нового часу. Київ. РВЦ «Проза», 2005. 559 с.
12. Історія дипломатії: навч.-метод. посібник. За ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка. Одеса: Гельветика, 2021. 116 с.
13. Кайданова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування: навч., посіб. м. Харків: НФаУ, 2011. 193 с.
14. Карпенко С. Г., Іванов Є. О. Основи інформаційних систем і технологій. к. Київ: МАУП, 2012. 73 с.
15. Кащишин Н.Є. Дипломатичні переговори: лінгвопрагматичний аспект і стратегічний потенціал. Закарпатські філологічні студії. Ужгород: Гельветика, 2019. Том 1. № 10. С. 73–77.
16. Кубрак О.В. Етика ділового та повсякденного спілкування. К: Університетська книга, 2017. 222 с.
17. Лісовський П.М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: Навч. посіб. К.: Кондор-Видавництво, 2017. 156 с.
18. Лозійчук Н. Переговори українською. Журнал. ТОП-100. Рейтинг найкращих топ-менеджерів України. 71 с. URL: <http://www.trn.ua/articles/5216/>
19. Лупул Т. Я. Основи геополітики: метод. рек. до курсу. уклад.: Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці: Рута, 2005. 23 с.
20. Луценко А. В. «М'яка сила» в сучасній геополітиці : монографія. К.: Центр вільної преси, 2011. 216 с.
21. Макаренко Є. А., Рижков М. М., Кучмій О. П., Фролова О. М. Міжнародна інформація: терміни і коментарі. Вид. 2-ге, доповн. Та переробл. Київ. Центр вільної преси, 2016. 518 с.
22. Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Перспективи розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти. Ужгород, 2019. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/.pdf>

23. Митко А. М. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах. Луцьк. ВМА «Терен», 2012. 84 с.
24. Окладна М. Г., Стеценко В. Ю. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. Електронне наукове видання "Право та інноваційне суспільство". 2020. № 2 (15). URL: https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Okladna_Stetsenko15.pdf
25. Організація Об'єднаних Націй. Статут Організації Об'єднаних Націй. Видано Департаментом громадської інформації ООН. Київ, 2008. URL:https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
26. Пентиліук М.І. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ. Центр учбової літератури, 2017. 224 с.
27. Переговори України та Росії. Кореспондент.Net. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4452461-perehovory-ukrainy-ta-rosii-onlain>.
28. Причини війн у ХХІ столітті? Армія inform: веб-сайт. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/03/21/prychyny-vijn-u-hhi-stolitti-proskladne-prostymyslovamy/>
29. Про без'ядерний статус України: Заява Верховної Ради України від 1991 р. № 51. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-12#Text>.
30. Птащенко О. В., Пастушенко А. О., Курцев О. Ю., Кулініч А. С. Українська публічна дипломатія: минуле, сьогодення та перспективи. Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2021. № 3 (267). URL:http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/26035/1/Птащенко_Пастушенко_Курцев_Кулініч.pdf.
31. Руднева В. Публічна дипломатія: теоретичні основи застосування нової інформаційно-комунікаційної технології в державному управлінні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України, 2012. Вип.1. С. 147–153.

32. Сардачук П.Д., Кулик О.П. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи: навч., посіб. Київ, 2001. 176 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3803.html>. (дата звернення: 27.02.2024)
33. Світлична В. Ю. Інформаційна безпека: сутність та порядок реалізації. Інтернет–конференції ХНУМГ ім. ОМ Бекетова. 2015. С.97-100.
34. Сирота О. Технології успіху в політичних переговорах. Інтернет-версія всеукраїнського часопису «Політика. Право. Життя.». 2013. URL: http://www.pollawlife.com.ua/2013/11/blog-post_8687.html. (дата звернення: 27.02.2024).
35. Соціокультурні фактори економічного розвитку: монографія за загальної редакції Пилипенка О. Н. Міністерство освіти та науки України, Нац. гірн. ун-т. Дніпро: НГУ, 2017. 182 с.
36. Стрельцов Є.Л. Міжнародні конфлікти: спроба визначення: збірник наукових праць. Актуальні проблеми держави і права. 2015. № 75. С. 227–234.
37. Тимчук Д., Карін Ю., Машовець К. Вторгнення в Україну: хроніка російської агресії. Київ: Брайт Букс, 2016. 240 с.
38. Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
39. ICJ (International Court of Justice), Advisory Opinion on Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, 8 July 1996. Para. 75 URL: <http://www.icjciij.org/icjwww/icas/es/iunan/iunanframe.htm>
40. Ipsen K. Völkerrecht. München: Beck, 2004. S. 1219-1220
41. Pictet J. Le droit humanitaire et la protection des victims de la guerre. Leiden: Sijthoff, 1973. P. 11
42. Meron T. International Criminalization of Internal Atrocities // American Journal of International Law. 1995. Vol. 89. P. 100.
43. Advisory Opinion on Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, 9 July 2004. Paras. 102, 106 URL: // <http://www.icjciij.org/docket/index.php?p1=3&p2=4&k=5a&case=131&code=mwp&p3=4>

44. Greenwood Ch. Historical Development and Legal Basis // *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts* / Ed. by D. Fleck. Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 9.

45. Expert Meeting on the Right to Life in Armed Conflicts and Situations of Occupation. P. 18–42

46. Martić case; ICTY, Kupreškić et al., Trial Judgment, 14 January 2000
URL: <http://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/en/kup-tj000114e.pdf>

47. Laura M. Olson, 'Practical challenges of implementing the complementarity between international humanitarian and human rights law — demonstrated by the procedural regulation of internment in noninternational armed conflict', *Case Western International Law Journal*, Vol. 40 (2009)

48. Perspectives of ICRC Study on Customary International Humanitarian Law / Ed. by E. Wilmschurst and S. Breau. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. P. 265.

49. Liesbeth Zegveld, *Accountability of Armed Opposition Groups in International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002, pp. 9–38, with further references.

50. Law Reports of Trials of War Criminals. Vol. 10. London: The United Nations War Crimes Commission, 1947-1949. P. 138–139

51. Norberto Bobbio, 'Des critères pour résoudre les antinomies', in Chaïm Perelman (ed.), *Les antinomies en droit: Etudes*, Bruylant, Brussels, 1965, pp. 237–41

52. Frowein J., Peukert W. *Europäische Menschenrechtskonvention. EMRK-Kommentar*. Kehl: Engel, 2009. Art. 15. Rn. 16

53. Maslaton M. *Notstandsklauseln im regionalen Menschenrechtsschutz*. Lang, 2002. S. 190; Melzer N. *Op. cit.* P. 122

54. Anja Lindroos, 'Addressing norm conflicts in a fragmented system: the doctrine of *lex specialis*', *Nordic Journal of International Law*, Vol. 74 (1) (2005), p. 42.

55. Kessler B. Die Durchsetzung der Genfer Abkommen von 1949 in nicht-internationalen bewaffneten Konflikten auf Grundlage ihres gemeinsamen Art.1. Berlin: Duncker & Humblot, 2001. S. 184

56. Georg Schwarzenberger, International Law as Applied by International Courts and Tribunals, Vol. 1, Stevens, London, 1969, p. 474

57. Security Council Resolutions: 1120 (1997), 14 July 1997; 1315 (2000), 14 August 2000.

58. UNCommHR, Resolution 2002/79, Impunity, 25 April 2002 URL: <http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/TestFrame/cd893dbd5bbd5ed7c1256bab0051565d?Op=endocument>.

59. Marco Sassòli, Bedeutung einer Kodifikation für das allgemeine Völkerrecht — mit besonderer Betrachtung der Regeln zum Schutze der Zivilbevölkerung vor den Auswirkungen von Feindseligkeiten, Helbing & Lichtenhahn, Basel, 1990.

60. Güleç v. Turkey. Paras. 81, 82; Ögur v. Turkey. Paras. 91, 92; ECHR, Trubnikov v. Russia, Judgment, 5 June 2005 (final: 30 November 2005). Para. 86 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-69616>.

61. Manual on Military Law, Part III, The Law of War on Land, UK War Office, London, 1958, para. 115.

62. Greer S. The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights. Human rights files No. 17, Council of Europe Publishing. 2000. P. 27.

ДОДАТОК А

Типи соціальних конфліктів за Й. Гальтунгом

Соціальні конфлікти	<u>Внутрішньосистемний</u> рівень	Міжсистемний рівень
Індивідуальний рівень	<u>Внутрішньоособистісний</u>	Міжособистісний
Колективний рівень	<u>Внутрішньодержавний</u>	Міжнародний

Джерело: розроблено автором за даними [41]

ДОДАТОК Б

Міжнародні конфлікти за Й. Гальтунгом

Горизонтальні (симетричні)	1-й тип	Верх-верх	Між блоками
	2-й тип	Низ-низ	Усередині блоку
	3-й тип	Низ-низ	Між блоками
Вертикальні (несиметричні)	4-й тип	Верх-низ	Усередині блоку
	6-й тип	Верх-низ	Між блоками

Джерело: розроблено автором за даними [40]

ДОДАТОК В

Оцінка витрат на відновлення Донбасу за 2020-2021 р.

Стаття витрат	Сума, \$ млн
Інфраструктура та соціальні послуги	1257,7
Охорона здоров'я	184,2
Освіта	9,7
Соціальна допомога	329,4
Енергетика	78,9
Транспорт	558,2
Водопостачання та водовідведення	40,1
Довкілля	30
Громадські будівлі та житло	27,2
Економічне віднолення	135,5
Зайнятість	40
Продуктивні сили та засоби для існування	33
Економічне планування на місцевому рівні	7,5
МСП та приватний сектор	30
Фінансові послуги	25
Соціальна стійкість, розбудова миру та громадська безпека	126,8
Розуміння вразливості, ризику та соціальної єдності	20,5
Сприяння соціальній єдності та побудові довіри	19,7
Сприяння культурі толерантності через діалог	11,4
Захист населення, постраждалого від конфлікту	5,8
Поліпшення доступу до правосуддя	8,1
Надання правової допомоги	6,6
Психосоціальна підтримка	28,4
Відновлення громадської безпеки	23,9
Підготовка до РДР	20,4
ВСЬОГО	1520

Джерело: розроблено автором за даними [35]